

Nr 1 vår 2019

SMÅBRUKAREN

Tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter

Regeringens syn
på nya CAP

Vad kännetecknar
en bonde?

Är kostråden oberoende?

BÄR &
GRÖNSAKER
VÄLKOMMEN

ÅTER 😊

TID ATT FÖRSÅ GRÖNSAKER

PRODUKTIONSINFORMATION

Småbrukaren är en tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter. Tidningen utkommer med fyra nr/år.

Redaktör:

Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 0555-722 05 eller 070-588 38 16
redaktionen@sverigessmabrukare.se

Ansvarig utgivare: Jonas Wangsten

Grafisk form och layout: Jonas Wangsten

Insänt material kan komma att kortas och redigeras. För icke beställt material ansvaras ej. Önskas material åter ska ett frankerat returkuvert skickas med.

Eftertryck tillåtet efter redaktionens medgivande.

Prenumeration

Tidningen ingår i medlemsavgiften, 400 kr/år, för Småbrukarna. Vill du bli medlem kontakta förbundet. Endast prenumeration, 390 kr/år. Betalas till bankgiro 5334-9494.

Annonsansvarig: Rolf Anderson
rolf@sverigessmabrukare.se

Tryck: Trydells, Laholm

Ordförande

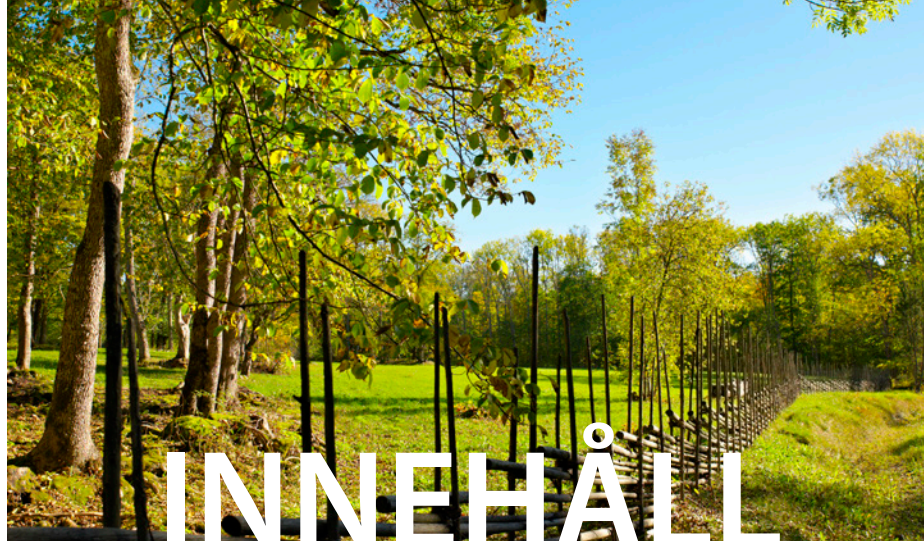
Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 0555-722 05 eller 070-588 38 16
info@sverigessmabrukare.se

Kassör, Medlemsregister & Kansli

Lena Larson
Estenstorp 5, 5571 69 Malmbäck
Tel: 0380-66 20 51 eller 070-55 92 769
kansliet@sverigessmabrukare.se

Besök vår hemsida

www.sverigessmabrukare.se

Ledare.....	3
Betraktelse	5
Gästskribent: Utveckla – Det räcker inte med att bevara	6-7
Förutsättningar för den gemensamma jordbrukspolitiken	8-10
Rapport från jordbrukspolitiskt sakråd på Näringsdepartementet	11
Framtidsspaning	12
Förbundsnytt: Inbjudan till årsstämman	13
Reportage: Koll på grönsaksfröer	14-15
Reportage: En bärkraftig grönsaksproduktion.....	16-17
Agrarhistoria: Från bonde till lantbrukare	18-19
Till försvar för enskilda avlopp på landsbygden	20-22
Notiser: Gräsbeteskött - Nya marknader för ett hållbart jordbruk	23
Aktiviteter.....	24
Notiser: Odlardagarna	25
Debatt	26-27
Torget.....	28
Gåvor.....	29
Notiser	30
Kontaktuppgifter till lokalavdelningar	31

VAD BÖR MÄNNISKOR OCH DJUR EGENTLIGEN ÄTA?

För att förstå vilken mat både människor och djur bör äta så måste vi blicka bakåt. Hur ser evolutionen ut? Svaret finner vi inte bara i arkeologiska data utan också i varje arts matsmätningssystem. En ko är lämpad för en viss föda och en varg för en annan. En gorilla har en helt annan matsmältning än en människa trots att vi genetiskt är ganska lika. Vi är alla lämpade för olika kost.

Just det här mycket viktigt att beakta för att både människor och djur skall må så bra som möjligt.

MATSMÄLTNINGENS BETYDELSE

Så vad bör jordbruket producera för att föda både människor och tamdjur? Det handlar alltså om att vända hela jordbruksdebatten och börja se allt från rätt håll. Rätt håll för mig är att ta reda på vilken mat människor och djur är lämpade att äta. Alltså det som kallas arteen föda. Det som är intressant här är att när man studerar djur och människors upptag av makronutrientier (fett, kolhydrater och protein) så är detta i stort sett lika oavsett kost så länge de äter arteget. Men kan det vara möjligt? Och vad innebär det att äta arteget?

1997 publicerade en forskargrupp en artikel i Journal of Nutrition. Studien handlade om den Västliga Låglandsgorillan som tillhör familjen människoapor. Den kost gorillorna blir så stora av består nästan enbart av växtdelar som bark, växtmarg, stammar, rötter, skott, blad och frukter.

Kalorifördelning för gorillor är ungefär:

- Fett: 6 %
- Digererbara kolhydrater: 37 %
- Protein: 57 %

Om man ser till ovanstående makronutrientfördelning så verkar det som att gorillor lever på mycket protein och lite fett. Så är dock inte fallet. Gorillor men även kor, får, getter och andra djur vars föda är rik på växtdelar, har enorma mängder bakterier i sin matsmältningssystem som kan bryta ner fiberinnehållet i maten. Nedbrytningen sker genom en syrefattig jäsnings vilket skapar korta fettsyror. Dessa korta fettsyror tas upp av tjocktarmen och omvandlas till energi.

Eftersom gorillans kost till mycket stor del består av fiber blir kalorifördelning annorlunda när man tar hänsyn till att gorillor kan tillgodogöra sig korta fettsyror via kostfiber:

- Fett: 60 %
- Digererbara kolhydrater: 16%
- Protein: 24 %

För exemplet med gorillor har jag tagit hjälp av Patrick .Wahlberg

Nu blir det tydligt att gorillan får den mesta av sin energi från fettsyror. Det samma gäller andra växtätande djur. Matsmältningens struktur och innehåll är helt avgörande för hur olika djur hanterar olika makronutrientier och hur dessa tas upp.

Hos människan är det i i magsäcken som den mesta matsmältningen sker med hjälp av magsyra och i tunntarmen som de huvudsakliga näringsämnen tas upp. Människans tunntarm utgör cirka 50 % och tjocktarmen cirka 20 % av den totala matsmältningens kanal. Gorillan har samma struktur på matsmältningens kanal (dvs mage först och tarmar sedan) som människan men med en fördelning mellan tunntarm och tjocktarm som är precis det motsatta. Anledningen till det är att gorillan har specialiserat sig på en föda baserad på mycket växtfiber. Gorillan, liksom idisslare som kor, har enorma mängder bakterier i sin matsmältning i vilken jäsningsprocesser ständigt pågår. Även vi människor har många tarmbakterier i tjocktarmen med där sker i stort sett inget näringsupptag. Människans fysiologi är helt enkelt inte gjord för att tillgodogöra sig energi från korta fettsyror via fermentation av fiber. Vi är inte rena växtätare.

VAD ÄR NYTTIG MAT?

En naturligt artemen mat för oss människor är alltså ungefär det som ger makronutrientfördelningen, fett 60%, kolhydrater 16% och protein 24%.

En annan aspekt på debatten om vilken mat vi ska äta bör vara vilken mat som håller oss friska. Alltså vad som är nyttigt att äta. Det mat vi, som jag ser det, bör äta för att vi skall få den näring som vi behöver och undvika det vi inte behöver kan då vara:

- Protein i form av fisk, skaldjur, kött, fågel och ägg
- Kolhydrater i form av grönsaker, rotfrukter, frukt och bär
- Fett i sin naturliga form från kött, fisk, ägg, nötter och till viss del naturligt feta mejeriprodukter

En väldigt stor del av jordbrukets produktion går idag till skräpmat. Med skräpmat menar jag en massa former av processade produkter av vete, majs, socker, soja och växtoljor. Det dessa fem grödor har gemensamt är att de går att framställa storskaligt till väldigt låg kostnad vilket givetvis gillas av den globala livsmedelsindustrin.

CODEX ALIMENTARIUS

För att förstå hur livsmedelsindustrin och inte hälsoaspekten styr kostråden måste vi titta närmare på hur kostråden tas fram.

1962 bildades en kommission av FAO och WHO. Namnet blev Codex Alimentarius som på latin betyder regelbok om livsmedel. Syftet med Codex är "att skydda konsumenternas hälsa och garantera redlighet i internationell handel med livsmedel".

Codex-standarder har blivit viktiga för att lagar om livsmedel ska vara likadana

i alla länder. Det här blev ännu tydligare när WTO valde att ha codex-standarderna som sitt regelverk för att undvika onödiga handelshinder mellan världens länder. Frågor om folkhälsa och nyttig mat har dock WTO svårt att hantera.

Arbetet med codex-arbetet övervakas av olika observatörer. Det stora problemet med det är att majoriteten av observatörerna kommer från industrin istället för från konsumentorganisationer.

EU'S VÄGLEDANDE KOSTRÅD

Det pågår ständigt ett arbete inom EU för att ta fram uppdaterade kostråd. Dessa råd ligger sedan till grund för alla EU-länders kostråd. För att bedriva arbetet bildade EU ett forskarnätverk som kallas för Eurreca. Till sig har gruppen knutit särskilt utvalda forskare från ett femtontal universitet, samt privata konsulter som har starka band till livsmedelsindustrin.

Bakom Eurreca står organisationen ILSI. Det är livsmedelskapitalets egen påtryckargrupp och grundades 1978 av Coca-Cola, General Foods, Heinz, Kraft och Proctor & Gamble. Idag finansieras ILSI av flera hundra av världens största livsmedels-, kemi- och läkemedelsföretag.

Givetvis försöker dessa organisationer påverka så mycket de kan.

LIVSMEDELSVERKET

Visst vill vi tro att Sverige är lite bättre? Att Livsmedelsverks kostråd är till för att vi ska må bra och vara friska. Självklart är råden baserade på oberoende forskning. Eller är det verkligen så?

Livsmedelsverket bygger mycket av kostråden på stiftelsen Swedish Nutrition Foundation, SNF. Denna är dock finansierad av livsmedelsindustrin. SNF påstås tillhandahålla vetenskapligt baserat

kunskapsunderlag inom området mat och hälsa. Dock består SNF av de flesta livsmedelsföretag som verkar i Sverige

Dessutom har Livsmedelsverket ett nutritionsråd som är rådgivande. I detta råd ingår representanter från Dagab, Coop, Fazer, Coca-Cola, Svensk Dagligvaruhandel, Lantmännen, och ViktVaktarna. Kostforskarna lyser med sin frånvaro.

SAMMA MAT I HELA VÄRLDEN?

I början av året presenterade EAT Lancet Commission en rapport om vad vi bör äta. Inte bara i Sverige utan globalt. På tallriken skall det i stort sett bara vara vegetariskt och köttet inskränker sig till en köttbulle om dagen. Bakom det hela står Gunhild Stordalen och till rådgivare i sin stiftelse har hon, under samlingsnamnet FRESH, merparten av världens största aktörer inom livsmedelssektorn. Här finner vi bland andra Bayer, Cargill, DuPont, Kellogs, Nestlé, Pepsico, Syngenta, Unilever och Yara. Alla mycket delaktiga i ett kemiskt industrijordbruk med stor vikt på vegetabiliska färdigprodukter.

Småbrukarna var en av 12 andra som i början av året gjorde en replik på EATs debattartikel i DN. Så här sammanfattar vi vår kritik:

"En global diet är motsatsen till en hållbar livsmedelsförsörjning som i stället bygger på att använda och hushålla med platsens resurser. Klimat och jordar skiljer sig åt världen över och har sin tur format olika matkulturer. Därför ska vi i Sverige inte äta samma mat som man gör vid Medelhavet, i Indien eller i Peru. Det är globaliseringen av livsmedelsproduktionen som har trasat sönder dessa lokala sammanhang."

JONAS WANGSTEN

Lav – urtidernas föda, det som en gång mättat många magar i hårda tider, präglade av svält. Kanske kommer vi återse liknande stunder om vi inte lär oss leva i samspel med naturen.

Med en ökad population och effektivare sätt att producera mat, till vår (ej planetens) fördel, så ser jag minst sagt med tunga ögon på utvecklingen ibland.

Något vi alla borde göra och även MÅSTE göra är att lära oss att äta efter säsong. Vi måste handla råvaror från leverantörer som jobbar på ett hållbart sätt. Betala några kronor extra, men betala till BÖNDERNA, som kämpar för sin vardag. Besök dem, visa uppskattning, följ dem på sociala medier.

Det är det minsta vi kan göra.

Om vi inte lyckas vända denna trend så kommer ni i framtiden behöva lära er att mätta era barns magar med hjälp av renlaven.

Då kan man göra följande: Plocka, rensa, koka, torka & fritera renlav, rulla i kräm på rökta kantareller samt varmrökt, rivet renhjärta. Fäst på en pinne och servera.

FILIP FASTÉN

Krögare

Agrikultur & Den Gyldene Freden

När jag byggde upp verksamheten på Ekenäs ställde jag mig istället frågan: – Hur utvecklar vi produktionen så att konsekvensen blir ett rikare landskap? Ett landskap i vilket det finns förutsättningar för ÖKAD biologisk mångfald. Bevarande är ju behjärtansvärt, men handlar ofta om att rädda (konservera) de sista resterna av ett försvinnande kulturlandskap och därmed spåren av den kultur som format de värderingar som många av oss delar, t. ex. känsla av närhet till naturen.

ATT ÄTA BÄTTRE KÖTT

När jag lyssnade på den spännande presentationen av EAT-Lancet rapporten, Our Food in The Anthropocene, så blev det tydligt att vi skall äta rejält mycket mindre av rött kött. Detta påstås vara till gagn för vår hälsa och skall ligga i linje med vad som krävs för en bättre situation för klimatet och planeten. Jag

BEVARA BETESMARKER FÖR DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN SKULL, FÖR SKÖNHETEN OCH LJUSET. DET HAR JAG HÖRT UNDER HELA MITT ARBETSLIV.

ger mig inte in i den diskussionen, men tar till mig budskapet att “ät en mindre mängd av ett bättre kött”. Ett bättre rött kött kommer från ett djur som har betat på naturbetesmarker får jag höra. Bra, så långt är jag med.

GRÄNSLAND MELLAN BIOTOPER

Forskning på SLU närmar sig frågan från ett annat håll. Hur påverkas bl a klimat och resursanvändning, av vad vi väljer att äta? Med en viss förtjusning konstaterades att den mängd kött som är lämpligt att äta för

vår hälsa (100 g rött kött i veckan) rätt väl motsvarar den mängd nötdjur som skulle kunna födas upp på de naturbetesmarker vi har i landet. Det rör sig om ca 450.000 ha. Noteras bör att naturbetesmarken och beteslandskapet är de mest artrika biotoper vi har i landet. Av akut hotade arter är de flesta knutna till beteslandskapet. Skall Sverige leva upp till sina internationella åtaganden vad gäller biologisk mångfald så är bevarandet av beteslandskapet helt avgörande. Betesmarken är inte bara en viktig enskild biotop utan ett gränsland mellan andra typer av biotoper (skog, sjö, fjäll m fl), vilket är en förutsättning för många arters fortlevnad. Betesmarkerna är sannerligen livsviktiga!

BEVARA ELLER UTVECKLA

För att den rest av naturbetesmarker vi har i landet skulle kunna bevaras förutsätts att allt rött kött vi äter kommer från djur som

UTVECKLA – DET RÄCKE

livnär sig på naturbetesmarker. Intressant, men är det ett troligt scenario. Jag tror att det snarare är så att det "bra" köttet kommer att minska till en försumbar mängd och intaget av de "tillåtna" 100 g i huvudsak kommer att komma från djur uppfödda på stall. Men låt oss anta att jag har fel (en nåd att be om). Vi har en naturbetesbaserad produktion av rött kött, 100%. Vi kan därmed bevara den mängd betesmarker vi har idag. Räcker då detta för ett bevara en rik biodiversitet?

MYCKET MER BETESMARK

På 1800-talet hade vi ca 2 miljoner hektar betesmarker. Därefter har det gått utför. Endast ca 20% finns kvar och i vissa delar av landet är kvarvarande areal i stort sett försumbar. En stor mängd arter knutna till beteslandskapet är hotade (rödlistade). Det gäller rara örter, pollinerande insekter, hårt arbetande dyngbaggar, en rad fåglar m.fl.

Om vi skall skapa förutsättningar för en positiv bevarandestatus för många av våra hotade arter, räcker det då med 450.000 ha. Sannolikt inte! Det skulle säkert förbättra något om den areal som återstår fördelades jämnare över landet, bl.a. till Norrlands inland. Men det räcker inte, utan det finns de som menar att vi måste ha minst den dubbla arealen naturbetesmark för att känna oss trygga med landets bevarandearbete. Sannolikt mer!

HÅLLBAR MATPRODUKTION UR ALLA ASPEKTER

Men då börjar vi närma oss det intressanta. För att kunna uppnå en ökad naturbetesareal räcker det inte att bevara, då måste vi utveckla. Utveckla en produktion som kräver större betesarealer och tillämpa betesstrategi som ger förutsättningar för utveckling av en rikare biologisk mångfald. En plan för

en betesmarksinfrastruktur som omfattar hela landet bör utvecklas. Ett nätverk av betesmarker som vindlar sig genom landet från söder till norr.

Vi måste sluta att tänka bevarande och börja tänka utveckling för att skapa förutsättningar för existerande och ny mångfald. Vi måste våga se en produktion som är hållbar såväl ekonomiskt som socialt och ekologiskt. En produktion där värden som skönhet, mångfald och kolinlagring är relevanta när det röda köttet skall värderas av marknaden.

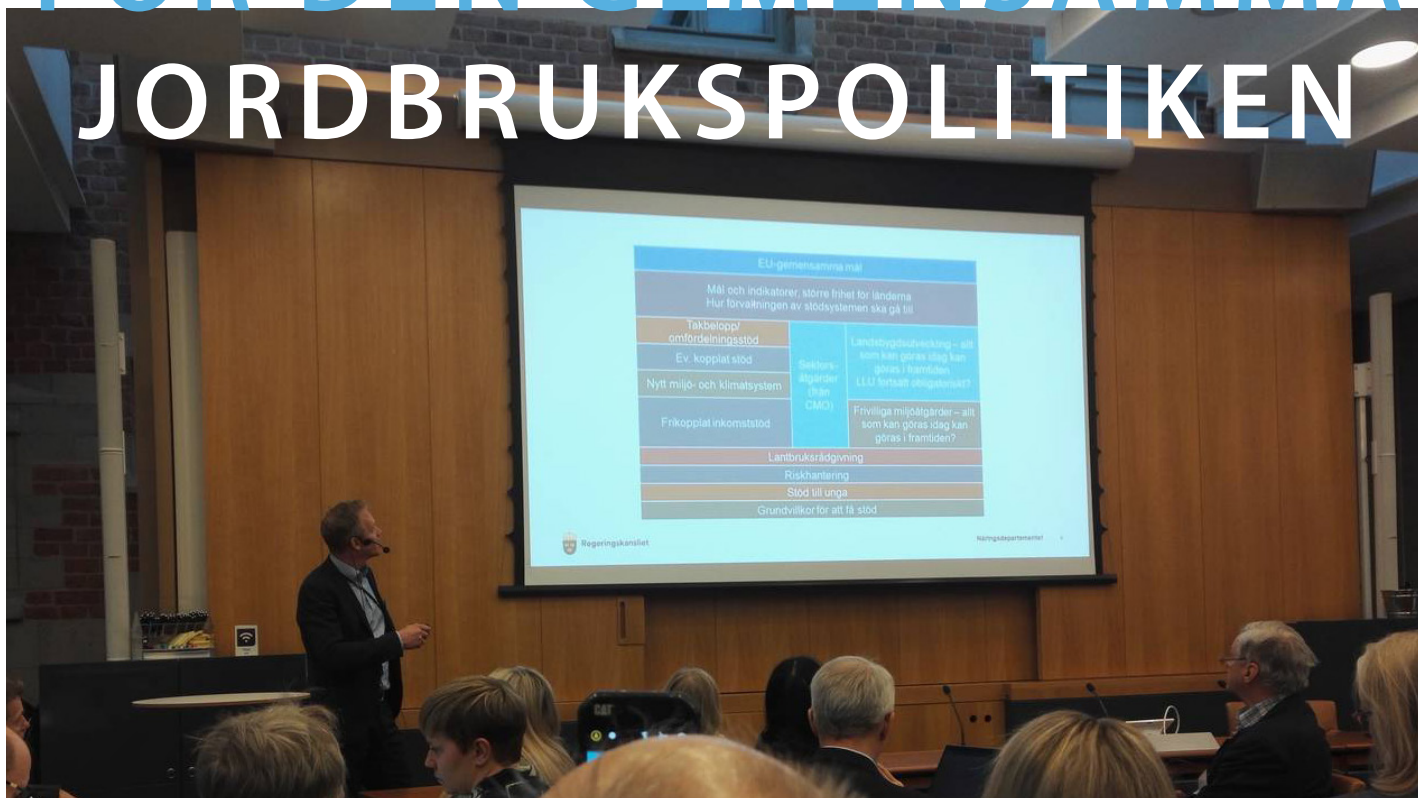
Leve dyngbaggarna!

HANS NEASS
Kreativ ledare för
Gastronomiska samtal

Dyngbaggar (Aphodiinae) är en underfamilj i familjen bladhorningar bland skalbaggar. Släktet omfattar 45 arter i Sverige. Dyngbaggar lever vanligtvis i (och av) spillning av kor och andra växtätande djur, i vilken de också lägger äggen. De har stor betydelse för nedbrytningen av organiska ämnen, främst djurspillningar, i naturen..

R INTE MED ATT BEVARA

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR DEN GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIKEN

REGERINGEN HÅLLER PÅ ATT FÖRBEREDA SIG FÖR DE KOMMANDE FÖRHANDLINGARNA I EU OM VÅR GEMENSAMMA JORDBRUKSPOLITIK. EN DEL I DETTA ÄR DEN LIVSMEDELSSTRATEGI SOM DE SLÄPTE FÖR TVÅ ÅR SEDAN. I SLUTET AV JANUARI BJÖD DE IN TILL ETT SÅ KALLAT SAKRÅD PÅ NÄRINGSDEPARTEMENTET. SOM UNDERLAG FÖR MÖTET HADE DE GJORT EN OMFATTANDE SWOT-ANALYS AV SVENSK LIVSMEDELSPRODUKTION.

SWOT är engelska för Styrkor och Svagheter, Möjligheter och Hot. Ett vanligt sätt att analysera en verksamhet.

Så här börjar utkastet till SWOT-analysen.

ÖVERGRIPANDE MÅL

Det övergripande målet för den gemensamma jordbrukspolitiken är följande:

Modernisering av sektorn genom främjande av kunskap, innovation och digitalisering i jordbruk och landsbygder.

ALLMÄNNA MÅL

För att nå det övergripande målet för den gemensamma jordbrukspolitiken ska stöd och åtgärder som politiken innehåller syfta till att ytterligare förbättra den hållbara utvecklingen av jordbruk, livsmedel och landsbygder. De ska bidra till att nedanstående allmänna mål uppnås:

Främja en smart, uthållig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedelssäkerhet.

Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till EU:s miljö- och klimatmål.

Förbättra den socioekonomiska strukturen i landsbygdsområdena.

Vi frågar oss om det övergripande målet är i samklang med de allmänna målen?

Kan det vara så att det är det övergripande målet som man strävar efter och att de allmänna målen är dimridåer för att det skall låta bra?

Jag tycker att detta lyser igenom väldigt tydligt när man tar del av SWOT-analysen.

SPECIFIKA MÅL

För att granska det lite mer i detalj kommer här de specifika målen. Låt oss se om vi får större klarhet.

Följande nio mål ska bidra till uppfyllandet av de tre allmänna målen:

1. Stödja jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i unionen för att förbättra livsmedelstryggheten.

Här framgår det inte hur detta skall gå till. Allt tyder på att man vill öka pålagor och tvinga på investeringar utan att ha en lösning på hur bonden skall få bättre betalt.

Man pratar om att det är positivt att bonden har bisysslor, som entreprenad eller turism, utanför kärnverksamheten. Det är oftast för att få ekonomin att gå ihop.

Om man vill öka motståndskraften mot import och förbättra livsmedelstryggheten så krävs betydligt mer än vad som anges. I den bästa av världar borde matproduktion stå över traditionell konkurrens då det är en alltför viktig bransch för att hanteras av kortsiktiga vinster. Istället borde sådant som närhet, miljöfördelar, levande landsbygd, säkerhet, matsuveränitet m.m. viktas högre genom tex skattefördelar, administrationsförenklingar, tull, någon typ av god lokalism.

2. Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.

Detta vill man göra genom att öka strukturomvandlingen mot allt större jordbruksföretag som kräver allt större investeringar med en kraftigt ökad skuldsättning som följd. Det är också

oroande att man fortfarande vill öppna upp för att aktiebolag skall få äga jordbruksmark.

Man måste släppa fokus på produktivitetsökning i syfte att bli internationellt konkurrenskraftiga. Svenskt jordbruk kommer aldrig att kunna konkurrera på världsmarknaden. Staten bör istället lyfta små- och medelstora vanliga jordbruk i hela Sverige som är en garant för vår livsmedelstrygghet.

3. Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.

Det är en naiv tro att jordbruksföretagen skulle kunna ta större plats på bekostnad av leverantörer, grossister, livsmedelsföretag och matvaruhandel. Bonden är liten och alla andra är stora. Det är också viktigt att förstå att merparten av förädlingsföretagen i Sverige är utländska och inte har någon lojalitet mot svenska bönder.

Man påstår att alla svenska bönder producerar produkter med samma mervärden vilket visar på en begränsad förståelse för att det t.ex är skillnad på A1-mjök och A2 eller en åtta år gammal fjällko och en 18 månaders Charlois. Att nästa led i värdekedjan inte heller särskiljer detta och att butiksledet inte förstår att efterfråga och erbjuda extra bra svensk kvalitet underlättar givetvis inte.

4. Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi.

Svenskt jordbruk har en mycket marginell påverkan på klimatet och bör inte ges extra pålagor kring detta. Fokus bör istället vara på att minska utsläppen från städer, industrier och transporter. Det är här de

de fossila bränslena används. Jordbruket står endast för 1-2% av den fossila energiförbrukningen.

Det är viktigt att skilja på kolets korta respektive långa kretslopp. Man kan inte ena stunden säga att vi skall öka andelen bioenergi för att rädda klimatet och i andra andetaget skuldbelägga idisslare. Man anser att det är en svaghet att vi i Sverige har väldigt goda förutsättningar för att hålla betesdjur eftersom strävan är en mer växtbaserad konsumtion.

Jord och skog kan aldrig ersätta vårt behov av fossil energi med bioenergi. Det enda denna strävan kommer att medföra är en ökad belastning på ekosystemen och märkliga styrmedel mot jordbruken.

5. Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.

Detta är ett påstående som inte är förenligt med den önskade strukturrationaliseringen eller det skogsbruk som premieras av staten och till och med bedrivs av Sveaskog.

6. Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.

En önskan som står i stark kontrast till att man vill minska antalet betesdjur (Naturvårdverket har gett Elin Rööös i uppdrag att utreda en köttskatt på upp mot 10 miljarder...) och öka uttaget av bioenergi från jord och skog.

Man bör värna om småjordbruken. Inte detaljstyra brukandet av jord och skog samt underlätta för glesbygden att sköta sig själv.

“SVERIGE SKA I HÖGRE GRAD
BLI SJÄLVFÖRSÖRJANDE PÅ
LIVSMEDEL, OCH FÖR ATT NÅ
DIT BEHÖVS MER EXPORT.”

JENNIE NILSSON
LANDSBYGDSMINISTER

7. Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden.

Denna önska underlättas inte av att lantbruksgymnasier läggs ner och urbanisering premieras i andra sammanhang. Att locka unga, nya jordbrukare underlättas heller inte av att lönsamheten är mycket låg. Inte heller blir det lättare när jordbruket anses vara en miljöbov. Eller med nitiska kontrollanter med egen agenda som med lätthet kan ge bonden livslångt djurförbud. Till detta måste vi idag också lägga risken att drabbas av djurrättsterrorister vars verksamhet oftast inte medför någon rättslig påföljd.

Det kan också vara jobbigt att behöva vara entreprenör om det enda man vill är att odla och hålla djur.

8. Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.

Mycket fina ord men finns det reell förankring?

Här pratar man om att jordbruket bör öppna upp för enklare jobb för nyanlända samtidigt som man påtalar att utbildningsnivån inom jordbruket är hög och måste öka. Det verkar motsägelsefullt.

Landsbygden är idag en råvarukoloni vars resurser tas från oss med endast marginell lokal ersättning. Låt istället landsortskommunerna behålla stora delar av värdet som produceras där genom lokal beskattning så löser vi många av de problem som anges i SWOT-analysen

9. Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa, inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel, samt djurskydd.

Här gäller det att staten och dess verk (Livsmedelsverket, Jordbruksverket, Läke-medelsverket, Naturvårdverket m.fl.) förstår att man i sina beslut och riktlinjer inte skall gå den stora livsmedelsindustrins ärenden så som är fallet idag. Till exempel bör man inte aktivt stödja EAT Foundation som syftar till att ge just livsmedelsindustrin ännu mera utrymme.

VAD HÄNDE MED PUNKTEN A?

Det är väldigt tydligt att man i stort har glömt bort punkten A i de allmänna målen *Främja en smart, uthållig och diversifierad jordbrukssektor som garanterar livsmedels-säkerhet.*

Regeringens underlag inför de kommande CAP-förhandlingarna kan sammanfattas till att vi ska gynna ökad stordrift, export, ökad automatisering, digitalisering, ökad frihandel och turism. Detta eftersom dessa förmågor genomgående var ”Styrkor” på bekostnad av alla ”mjuka värden” såsom levande landsbygd, miljö, mångfald, småskalighet och så vidare.

På nästa sida följer våra intryck av dagen på Näringsdepartementet.

JONAS WANGSTEN

RAPPORT FRÅN JORDBRUKSPOLITISKT SAKRÅD PÅ NÄRINGSDEPARTEMENTET

En SWOT består av att man analyserar något eller någon för att sedan jobba sig fram mot en målbild. Denna någon eller något bryts sedan ner till dess styrkor och svagheter och efter det identifierar man dess hot och möjligheter som man sen använder sig av på vägen fram till mållinjen. Den SWOT-analys som vi hade att ta ställning till är på över 60 sidor. Mycket att fundera på.

Detta var upprinnelsen till en heldag på Näringsdepartementet där Småbrukarna var inbjudna att diskutera och tycka om jordbrukets förutsättningar 2021-2027.

EN NY LANDSBYGDSMINISTER

Dagen började med att den nya landsbygdsministern Jennie Nilsson talade sig varm om potentialen för hela Sverige, om konkurrenskraften, om småföretagen, om nya viktiga CAP, vår livsmedelsstrategi och om en gemensam "input". Många fina ord. Frågan är om förutsättningarna finns att det skall bli så bra.

Lars Olsson från Näringsdepartementet fortsatte och förklarade skillnaden på sakråd och remiss. "sakråd kan användas för att i en avgränsad sakfråga ta del av kunskap och perspektiv från det civila samhällets organisationer". De vill alltså veta på riktigt vad vi tycker denna gång. Eller har vi hört det förut?

EU SÄTTER GRUNDEVILKOREN

Några få nyheter angående nya CAP är att den ska ge större frihet för länderna angående förvaltningen, större fokus miljö och klimat och ett frikopplat inkomststöd. EU sätter grundvillkoren. De blir basen för allt. CAP går eventuellt i plenum någon gång i mars i Rumänien men förhoppningarna där är låga och man hoppas det blir mer "verkstad" i Finland när de tar över ordförandeskapet.

Tanken är att det ska bli mer målstyrt och därmed minska kontrollen på detaljnivå. Alltså om vi levererar bra mat för människan, miljön och djuren så kommer de inte peta i hur vi gör det. Vi pratar Sverige, världens mest petiga land. Förhoppningsvis kan vi småbrukare bara fortsätta som vi gör och producera mat i världsklass och detta nu utan en massa byråkrati.

Ylva Jonzon, biträdande chef på näringsdepartementets enhet för jordbruk och miljö, redogjorde sedan för det nationella genomförandet. Hon var tidigare projektledare för livsmedelsstrategin och är alltså väl insatt i sakfrågorna. Slutligen innan lunch berättade Gustav Helmer om deras omfattande SWOT som vi efter lunch skall diskutera i olika grupper.

VAD ÄR DET MAN UTREDER?

Det är nu det börjar bli intressant på riktigt. Redan innan lunch kommer frågor och funderingar. Den allra viktigaste frågan från hela sällskapet är VEM som styr denna SWOT? Alltså vem eller vad är det som ska undersökas, identifieras eller få sina styrkor och svagheter utredda? Vem ska sedan ta sig i mål? Det är nu det blir rörigt. Hur reder man ut alla olika mål med möjligheter och hot, styrkor och svagheter om vi inte vet vad det är som ska utredas?

För oss alla på plats som med vanda försökt oss på att tyda denna SWOT står det ganska klart att denna något/någon är vår svenska heliga "strukturrationalisering" och på något konstigt sätt tror jag att det fanns en outtalat konsensus bland oss inbjudna att detta måste vi bryta ner i bitar.

Det var liksom aldrig en konflikt liten mot stor, eller eko mot konventionellt. Vi stod enade om att bryter man inte ner byråkratin i småbitar och slänger på tippen så är det slut på vårt jordbrukande ganska snart. Jag hoppas och tror att våra tankar gick in. Resan har bara börjat och nu går tåget mot en värld där alla ska räknas!

ANNA SUNDBERG

FRAMTIDSSPANING

För några år sedan gav JTI, Institutet för Jordbruk och Miljöteknik, ut en rapport som resonerade kring konsekvenserna för Sveriges livsmedelsförsörjning om möjligheten att importera tillräckliga volymer av fossila insatsvaror minskar. Längden på krisen är satt till en period av 3-5 år och någon teknisk utveckling eller annan strukturell förändring förväntas inte hinna ske.

Idag är livsmedelsförsörjningen i Sverige och stora delar av världen beroende av en ständig tillförsel av fossil energi för maskiner, transporter och gödning. I rapporten följs tre olika scenarion från primärproduktion via förädlingsindustrin till hur slutligen konsumenterna påverkas.

Resultaten visar på att mycket odlingsmark idag nyttjas till spannmålsodling där stor del av skörden inte anses vara av kvarnkvalitet.

Spannmålen används istället för att producera spannmålsbaserat foder till animalieproduktion av gris och kyckling. Vid en bristsituation kommer det inte att vara möjligt att odla samma mängd spannmål, utan det som odlas måste i första hand försöka användas till direkt humankonsumtion. Primärproduktionen kommer dock att i större grad utnyttja djur som tillgodogör sig grovfoder. Anledningen är givetvis att denna djurhållning kräver mycket lite fossil energi.

Vidare visar resultatet att vid låg bristnivå finns det möjlighet att hantera situationen ganska väl genom effektiviseringar där processer styr mot energioptimering i stället för som idag ofta mot färre antal arbetstimmar..

På medel och hög bristnivå av fossil energi uppstår en situation där det inte är möjligt att hålla Sveriges befolkning ovanför svältgränsen. Resultaten visar även på en omfördelning av näringsintaget, där mängden kolhydrater kommer att minska till förmån för animaliskt protein och fett relativt dagsläget.

I vidstående tabell från JTI har jag markerat det som är mest intressant för jordbruket att reflektera över inför framtiden. Givetvis är det inte säkert att detta scenario kommer att inträffa men risken finns. Dessutom talar mycket för att mat från betesdjur och grönsaker är nyttigt för oss människor.

JONAS WANGSTEN

	Normalläge	Låg brist	Medelbrist	Hög brist
Fisk	100	80	60	40
Frukt och bär	100	75	50	25
Får	100	100	120	132
Svin	100	90	45	36
Havre	100	67	49	33
Korn	100	67	49	33
Köksväxter	100	100	94	105
Mjölk	100	100	75	60
Nöt	100	100	110	121
Oljeväxter	100	100	56	0
Potatis	100	100	75	75
Råg	100	82	82	67
Slaktkyckling	100	90	45	36
Vete	100	82	37	30
Ägg	100	90	45	36

VÄLKOMMEN TILL 2019 ÅRS STÄMMA

Lördagen den 6 april på Borghamns Strand

PROGRAM

Frukost	09.00 - 10.45
Årsmötesförhandlingar	11.00 - 16.00
Uppehåll för lunch	12.30 - 14.00
Kaffe	ca 16.00

VÄLKOMNA

ANMÄLAN

Anmäl dig senast den 1 april till:

Rolf Andersson 0730-51 06 14
rolf@sverigessmabrukare.se
eller
Lena Larson 0705-59 27 69
kansliet@sverigessmabrukare.se

Mjöl av närproducerad spannmål,
stenmalet råg- och grahamsmjöl

Foder till nöt, svin, häst, får, fågel,
hund, katt och smådjur

Djurtillbehör och bränslepelleter

Personlig service i lantlig miljö

Orgavägen 6, 617 31 Skärblacka
Tel: 011-571 51 • www.orgakvarn.se

Källebergs
honung & biredskap

Honung, biredskap,
bisamhällen.

Tvål och
hygienprodukter
Återförsäljare för
Töreboda Biredskap,
Ljusbergskupan

Tel 0471-420 73
mobil 070-510 66 28

epost:
kenneth.f@telia.com

För grönsaksodlare kommer tomten två gånger. Dels den 24 december men minst lika spännande är det när frökatalogerna dimper ner i postlådan. Då börjar odlingssäsongen. Trots att snön kanske ligger djup så måste inköpen av säsongens fröer planeras och beställas.

När jag var liten så drygade jag ut veckopengen med att sälja grönsaks- och

blomsterfrön på våren. Jag minns än idag doften av frö när jag öppnade lådan som kom med Posten. En påse kostade 1 krona och jag fick behålla hälften. Nu kommer lantbrevbäraren också med fröpaket. Påsarna är mycket större och kostar inte längre 1 krona. Fröerna säljs inte längre vidare utan sås för att senare bli inkomstbringande grönsaker.

Småbrukaren har pratat med Sveriges fyra ledande fröfirmor för kommersiell odling för att få reda på hur de ser på grönsaksodlingen i Sverige idag. Trender, utmaningar och möjligheter.

JONAS WANGSTEN

KOLL PÅ GRÖNSAKSFRÖER

Noggrann planering är viktigt för att det skall finnas fullt sortiment av grönsaker att sälja under hela säsongen

FG's regler - Standardutsäde
Brytsockerärt Sugar snap Delikett
Psium sativum
1 kg
Lot nr 347016
Småbrukaren • 1-2019
OBETA I
Packeringsdatum 2019-02-01

FG's regler - Standardutsäde
Maris Newhall F1
Pisum carolinense var. sativum
100 000 frö, prec. 1,8-2,0 mm
Lot nr 1118396
Grobarhet 88%
Tkv 1.822 gram
OBETA I
Packeringsdatum 2019-02-01

1266671
25.000
1000x 18.07x 98
BOLDOR
BEJO PRECISION 4.00-4.50 mm.
YELLOW GARDEN BEET / GELBE RUBEN
BETTERAVE JAUNE / GELBE RUBEN
NCT

MELLANSTORA GRÖNSAKSFÖRETAG MINSKAR

Jag ringer upp Per Andersson på Olssons Frö som i år firar 30-årsjubileum.

– Man märker tydligt att det blir fler större grönsaksodlare medan mellansegmentet minskar. Frågan är dock hur det skall gå med generationsväxlingen då många odlare börjar bli till åren och det är kostsamt att ta över en stor gård. Den stora gården brottas även med att det är svårt att få tag på arbetskraft, säger Per

När man följer vanlig media och sociala medier så verkar det också som att det är ett rejält uppsving för mindre och även för nya grönsaksodlare. Detta får jag bekräftat när jag pratar med Semenco, Runåbergs och Lindbloms.

Lars Cedergren på Semenco ser en tydlig ökning av mindre grönsaksodlarföretag. Framför allt med fokus på frilandsodling. Den tidigare negativa trender håller på att vända och odlingsintresset sprider sig norrut. Här håller Bianca Dunn-Rydh på Lindbloms Frö med och utvecklar resonemanget.

– Själva intresset att komma igång med grönsaksodling ökar enormt. Delvis tack vare fantastiska utbildningar hos t.ex. Holma Folkhögskola och Skillebyholms. Sen börjar det bli vanligt att en grupp människor bestämmer sig för att odla tillsammans eller att man startar andelsjordbruk.

MER DIREKTFÖRSÄLJNING

De mindre grönsaksodlarna har också fått en fantastisk möjlighet till ökad lönsamhet i och med att olika former av direktförsäljning växer. Men det finns också ett ökat konsumentintresse för det småskaliga jordbrukets möjlighet att minska avstånd både i tid och rum. Färska grönsaker smakar bättre.

OMSORG OM MATJORDEN

– Många fler odlare strävar efter odlingsmetoder där jordomsorg är högsta fokus. Man vill gynna, inte störa, mikrolivet i jorden. Med friskare matjord underlättas det arbetet som krävs för att sköta småskaliga odlingar och därmed minskar behovet av större maskiner. Kanske har det lite att göra med dokumentärfilmen “Den sista skörden” som produceras av Tina-Marie Qwiberg, säger Bianca Dunn-Rydh.

– Vi är övertygade om att ekologisk odling i olika former är en förutsättning för jordens överlevnad. En odling med uppriktig vördnad för det levande. En odling där balans är viktigare än maximal skörd. Utan användning av lättlösligt konstgödsel och kemiska bekämpnings- och tillväxtmedel, menar Johnny Andreasson på Runåbergs.

SVENSKA ODLARE GYNNAS

Jag frågar Per Anderson hur han ser på den ökande mediala bilden av att vi bör äta mer grönsaker. Mycket av det som finns i butikerna kommer ju från till exempel Holland och Spanien. Per menar dock att det faktiskt är de svenska odlarna som gynnas mest. Det ser man inte minst på det ökade intresset för rotfrukter och bladkål. Mycket passande grönsaker för det svenska jordbruket.

När jag sedan pratar med Runåbergs och Semenco så kan de bara instämma. Det är just grönsaker från svenska odlare som ökar. Kål och framför allt bladkål kommer starkt. Konsumenterna efterfrågar grönkål betydligt mer än tidigare då det främst

var en grönsak för julen men nu vill man ha den redan på sommaren. Intresset för bladkål kommer sig troligen av att det är nyttigt. Nya sätt att tillaga bidrar också. Det är väldigt inne att göra chips och smoothis med grönkål.

En annan trend för året är kanske att odling av småblad eller ‘mikrogrönt’ har blivit väldigt populär, menar Lindbloms Frö medan Johnny Andreasson på Runåbergs berättar att de säljer mycket mer av olika tomater, paprika och chili än för några år sedan.

REGLERAD MARKNAD

Jag frågar fröfirmorna, som är beroende av riktigt bra leverantörer från andra länder, kring hur de ser på den så hårt kritiserade frölagen som lanserades för några år sedan, andra EU-regleringar samt Brexit.

Lindbloms Frö berättar att den föreslagna frölagstiftningen som EU-kommissionen lade fram var så oerhört inkräktande för privatpersoners rätt att spara och använda sitt eget odlade utsäde att flera parlamentsledamöter vägrade att acceptera detta. Till viss del var det en seger, men istället för att privatodlarna drabbas direkt av lagstiftningen så drabbas de indirekt av att fröförsäljaren bara får lov att erbjuda sorter som befinner sig på EUs utvalda sortlistan.

– Om vi skulle vilja prova en sort som kanske passar bra i vårt klimat och som inte finns med på sortlistan får vi inte lov att sälja den inom EU, säger Lindbloms.

– De två stora länderna för fröförädling är Holland och Frankrike. Därför anser jag inte att Jordbruksverkets varningar om att Brexit skulle leda till problem för fröfirmorna har någon grund, avslutar Per Andersson.

Storå är ett litet samhälle i Bergslagen strax norr om Lindsberg. Kanske mest känt för den sedan länge nedlagda gruvan i Stråssa. Förbi orten passerar riksväg 50 som går mellan Jönköping och Söderhamn. Även kallad Bergslagsdiagonalen. Den leder bland annat till Ludvika, Borlänge och Falun. Det var delvis tack vare denna vältrafikerade väg som Madeleine Lindqvist och Martin Möller år 2006 köpte sin gård i Brunnstorp strax norr om Storå. Här startade de grönsaks- och bärödling och just närheten till vägen är viktig då de säljer det mesta i sin gårdsbutik och som självplock. Bra skyltläge och en kort avstickare för de förbipasserande.

Trots att de är uppvuxna i Stockholm har båda två ett stort intresse för odling sedan unga år. Det blev trädgårdsutbildning på Säbyholm för båda fast inte samma årskurs. På olika håll odlade de i mindre skala tills deras vägar möttes 2003 och de köpte sin gemensamma gård.

GOD TILLGÅNG TILL VATTEN

Men givetvis var det inte endast för vägen som de köpte sitt småbruk. Två andra viktiga saker var att en gård i Bergslagen är betydligt billigare än runt Stockholm. Men minst lika viktigt är att Storån rinner utmed de ca 4 hektar stora odlingarna. Speciellt förra sommaren visar på vikten av bra bevattningsmöjligheter.

VÄNTAR MED FÖRSÅDD

Jag frågar Madeleine och Martin om det är fullt upp med försådder nu. Till min förvåning så har de precis kommit igång lite smått. Orsaken är att deras försäljning tar fart först i mitten på juli när självplock av bär börjar.

– Det är ganska skönt att inte behöva chansa med tidiga sädder med förhoppning om att våren skall bli tidig och varm, säger Madeleine

Nu har de dock sått rotselleri, paprika och chili som har lång utvecklingstid. Lite senare kommer tomater och gurka som också skall fylla det 400 kvm stora kallväxthuset. Ja, egentligen har de två

EN BÄRKRAFTIG GRÖ

lika stora växthus med den tunga blötsnön för någon månad sedan knäckte halva det ena. I den kvarvarande delen har de en uppvärmd "barnkammare" för omskolade plantor.

BÄR FÖR SJÄLVPLOCK

På gården odlar de 1,6 hektar bär. Främst hallon men även vinbär och krusbär. De sorter som de har valt är Asker, Preussen och Laszka för hallon, Gul och röd Hinnonmäki för krusbär samt Titania, Risarp, Intercontinental för vinbär.

För självplock har de också en mindre odling av sommarblommor vilket är mycket uppskattat.

PRIORITERAR ETT BASSORTIMENT

Frilandsodlingen av grönsaker sker på 1,5 hektar. Här odlar de många olika grönsaker eftersom det är uppskattat med ett brett sortiment i gårdsbutiken. Dock har de valt att inte ha så värst många sorter utan satsar på säkra kort som både är välsmakande och lättodlade. Det kan t.ex vara Bataviasallat, Mokum, Bolero och Narbonne för morot, rödbeta men inte polkabeta, mycket grönkål men inte svartkål och endast två sorters tomat

Medelåldern på kunderna är ganska hög så därför är potatis mycket viktigt. Ungefär 4000 kvm blir det varje år.

GIVETVIS HELT EKOLOGISKT

För Madeleine och Martin är det en självklarhet att all odling sker ekologiskt och därför har de från början varit KRAV-anslutna.

Att sköta en såpass stor odling på två personer låter sig inte göras så lätt. Därför har de varje sommar hjälp av s.k. WWOOFare (World Wide Opportunities on Organic Farming). Syftet med WWOOF är att ge människor en möjlighet att få en praktisk erfarenhet av vad ekologisk odling innebär, samtidigt som värdgården erbjuder mat och husrum i utbyte mot arbetet.

JONAS WANGSTEN

ONSÄKSPRODUKTION

FRÅN BONDE TILL LANTBRUKARE – EN RESA GENOM MAKTENS HISTORIA

Under den senaste tiden har relationen mellan folk i allmänhet och de som framställer det folk äter upptagit mina tankebanor. Som historiker funderar jag också givetvis utifrån ett historiskt perspektiv, på ord och deras betydelse.

Idag är epitetet ”bonde” något populärt och klatschigt. Allt från tävlingsprogram som ”Sveriges bästa bonde” och ”Farmen” till reality-såpor som ”Bonde söker fru” och ”Mandelmanns” speglas ett intresse för landet, jordbruket och den förlorade bullerbydrömmen. Mycket sällan får man se hanteringen av sprutan, nödslakten eller det tidsödande arbetet med att få loss ett träd man råkat snedfälla rakt ner i en annat. I ett annat sammanhang är benämningen ”lantbrukare” desto vanligare. I officiella dokument från Länsstyrelserna, i statistik eller i språket från jordbrukets kooperativa föreningar och företag dominerar ordet. Så varför? Finns det någon skillnad i ordens betydelse?

VAD ÄR EN BONDE?

Jag satte nyligen själv ord på vad jag associerade till just ordet ”bonde”. Min egen uppfattning har en hel del att göra med min regionala tillhörighet och min syn på mitt

eget ansvar som jordbrukare. Kortfattat kopplade jag bonde till någon som bor, äger och brukar en gård (jordbruk), har en diversifierad verksamhet och har en djup ansvarskänsla för jorden och vad man tänker sig lämna över till följande generationer

Men innan vi tittar närmare på min snäva definition av bonde ska vi se lite närmare på hur bonden benämns i andra länder för att förstå den unika sits som Sveriges bönder har haft under historisk tid.

I England finns två vanliga benämningar. Dels peasant som kommer från det äldre franska ordet paisant, vilket betyder landsbygdsbo, dels farmer som även det kommer via den äldre franskans fermier som betyder arrendator och har sitt ursprung i latinets firma som betyder fast betalning. I franskan återfinns de två ovan nämnda, men med en modern fransk stavning, samt agriculteur, som givetvis motsvarar svenskans jordbrukare.

Tyskans bauer verkar kunna härledas till medelhögtyskans gebüre som verkar ha betydelsen att bebo. Utöver detta verkar det vara vanligare i Tyskland att använda Landwirt som motsvarar vårt lantbrukare.

ATT VARA BOFAST

Så hur är dessa ord beslätade med våra benämningar och skiljer de sig i betydelse? Ordet bonde härstammar det från det gemensamt germanska ordet bau att bo, dvs den som är boende/bonde. När det gäller själva epitetet eller yrkestiteln får vi söka oss framåt historien. Under tidig medeltid blev flera nya yrken vanliga i Sverige i och med en framväxande stadsbyggnad och utökad handel och hantverksverksamhet. Det uppstod ett behov av att särskilja de som sysslade med livsmedelsproduktion från resten av de yrkesverksamma. Bonde kom att innebära jordbrukare som ett yrke eller profession jämsides med smeder, handelsmän, skinngarvare osv.

Men det intressanta är den vidare betydelsen av det svenska ordet, bofast man, jordägare, äkta man. Här särskiljer sig den nordiska betydelsen från den kontinentala då de antingen löst an knyter ordet till boende på landsbygden (peasant, paysan) eller en tydlig koppling till det mer feudala (farmer, fermier). Att man är fast boende, kan ju tolkas som att man helt enkelt är i full kontroll över den bostad som man bebor, dvs att man är jordägare. Engelskans och franskans farmer respektive fermier

åsyftar snarare det moderna svenska ordet arrendator, dvs någon som betalar ett fast pris för att kunna bruka jorden och finna en utkomst från den. I Sverige fanns visserligen feodalismen som samhällsstruktur, men man måste ändå påpeka den oerhört stora skillnaden mellan bönderna i England, Frankrike och Danmark som i mycket större utsträckning än i Sverige var beroende av den jordägande adeln.

ÄGANDET ÄR CENTRALT

Så tillbaka till mina egna associationer kring begreppet bonde. För mig som kommer från Dalarna är det naturligt att jag associerar ordet bonde till jordägandet. Hit nådde sällan den centrala kungamakten och det feodala system som infördes i resten av Sverige. Långt före alla andra delar av riket var arvsdelningen jämn mellan syster och bror vilket visserligen till slut medförde en ohållbar ägostruktur under moderniseringen av jordbruket med början under 1700-talets senare del, men under medeltidens sammansvetsade gemensamhetsbruk av åker och äng medförde det mindre bekymmer och dessutom betydde det att man behöll en jämlik maktstruktur i byarna. Ingen kunde sko sig på någon annans armod.

För mig är alltså det egna ägandet av hemmanet centralt för att vara bonde. Utan ägandet är man arrendator eller tjänstehjon, dräng, daglönearbetare, lantarbetare eller motsvarande. Man är alltså inte jordägare och inte bofast och kan bli uppsagd från sin utkomst. För mig hänger detta intimt ihop med ett annat av mina tre ”kriterier”, att känna ett djupt ansvar för det man lämnar åt följande generationer. Jag anser att ägandet innebär ett ansvar och en möjlighet att lämna över gården och verksamheten till den eller de som bäst lämpar sig för

uppgiften i ett bättre skick än när man tog över den. För en arrendator ligger detta inte i hans makt att avgöra, ännu mindre för någon som är anställd. Detta är något som särskiljer en bonde från andra jordbrukare.

LANTBRUKSSKOLOR

Så vilka är dessa andra? Det är då vi hamnar i det nyare moderna och mer tekniskt sinnade epitetet lantbrukare. Omkring sekelskiftet 1800 ville många storjordbrukare införa det nya växelbrukssystemet, men ofta var kunskaperna klena bland både ägare och anställda. Det är då Sveriges första lantbruksskolor ser dagens ljus. Förutom godsherrarna själva skulle godsförvaltarna, rättarna och andra som ledde arbetet lära sig de nya metoderna. Det första lantbruksinstitutet startades 1834 och inträdeskraven var lika höga som till dåtidens gymnasium vilket innebar att det i praktiken uteslöt söner till bönder och annan allmoge. Samma år gavs ett årligt statligt anslag till skolan och det är väl inte förvånande att riksdagens bondestånd förhöll sig skeptiska till detta, inte på grund av någon ingrodd konservatism utan för att de insåg att det enbart skulle vara storjordbruken till nytta.

DET MODERNA LANTBRUKET

Det var först efter 1880 som lantmannaskolor hade byggts upp i de flesta av länen och kunskaperna började fördelas mer jämlikt mellan de olika samhällsklasserna. Nu hade de gamla fäderneärvda kunskaperna fått stryka på foten för ännu nyare metoder och rön. Maskiner, nya bruksmetoder och kunskaperna kring avel spreds över landet, jordbruket var med stormsteg på väg in i det moderna. På många sätt lyfte sig därmed Sverige ut ur fattigdomen och det ständiga hotet om svält

vid missväxt, men vi slog också in på den väg som jag med många andra anser vara en återvändsgränd. 1900-talets frenetiska vurm för modernism, industri och nyare enklare metoder att framställa både mat och konsumtionsvaror gjorde alla blinda för den nota man lämnade efter sig. Det kemiska jordbruket var bara en logisk följd av det maskinella och jordbruket har nu i och med nya metoder till och med tagit steget upp ur jorden och ner i stadens källarutrymmen vari den växer i näringslösningar och med artificiellt ljus.

Lantbrukare har därför i mina öron varit synonymt med det moderna, låt vara ursprungligen i 1800-talstappning, men har sin direkta fortsättning i 1900-talets allt mer hypermoderna, effektiva, omstrukturerade och industrialiserade jordbruk som vi har idag. Lantbrukare har därför inget att göra med ett diversifierat, av nödd och tradition ekologiskt och för naturen respektfullt jordbruk. Däri finns ju även en distinktion mellan orden lantbruk och jordbruk, där det senare enbart betecknar ett bruk av jorden medan den tidigare belastas av en historia om upprätthållande av skillnader mellan samhällsklasser och i förlängningen av utvecklingen ett missbruk av jorden.

ORD ÄR VIKTIGA

Jag hoppas att epitetet eller yrkestiteln bonde i framtiden kan få vara förunnat de som med ansvar och respekt förvaltar nästkommande generationers möjligheter till överlevnad. De som med stolthet utvecklar och förfinar kretslopps jordbrukets roll i ekosystemet och de som ges möjligheten att genom det egna ägandet lämna över sitt värv till de som bäst kan försätta.

EMIL NILZON

Jordbrukare i södra Dalarna

**ALL AVFÖRING OCH URIN BETRAKTADES
FÖRR PÅ LANDSBYGDEN SOM VIKTIGT NÄRINGSÄMNE
FÖR VÄXTLIGHETEN, PÅ SAMMA SÄTT SOM GÖDSEL FRÅN
DJUREN, OCH SKULLE DÄRFÖR TAS TILLVARA.**

PÅ MÅNGA HÅLL ÄR DET FORTFARANDE SÅ.

Förr i tiden användes torrklosetter för att ge människor möjlighet att utträtta sina behov. Såväl i städerna som på landsbygden fanns s.k. utedass. På landsbygden skötte varje familj sitt dass och när bajshögen nått en lagom grad av förmultning, så lade man ut denna på trädgårdslandet för att ta tillvara näringen i densamma. Urineringen gjordes i pottor och på morgonen tömdes dessa också på trädgårdslandet eller på vinbärsbuskarna. All avföring och urin betraktades som viktigt näringsämne för växtligheten, på samma sätt som gödsel från djuren och skulle därför tas tillvara.

I städerna tömdes pottorna i de särskilda plåttunnorna, som stod under sitthållet på utedasset. Hanteringen av tunnorna sköttes av särskilda renhållningsarbetare, som bar tunnorna till något hästdrivet eller motordrivet transportfordon. Det som på landsbygden ansågs som en tillgång, betraktades i städerna som ett problem, som måste bekämpas med gemensamma lösningar. Denna skillnad i grundsyn tycks fortfarande gälla, och eftersom städerna nu blivit norm, så skall städernas lösningar också gälla för landsbygden, hur fel de än må vara.

INTE ETT MILJÖPROBLEM

I utredningen ”Vägen till hållbara vattentjänster” finns det två helt felaktiga ansatser. Den första är att man betraktar

fekalier och urin som ett miljöproblem, även på sådana platser där de i stället kan utgöra en tillgång. Den andra är tron på att gemensamma storskaliga lösningar är mera miljövänliga än enskilda.

All teknik och lagstiftning rörande avlopp – såväl enskilda som kommunala – syftar till att man inte skall orsaka övergödning av vattendrag och där orsaka oönskad växtlighet. Detta skall dock inte sammanblandas med utsläpp på fast mark, där näringsämnena ger upphov till önskad växtlighet och där ev. skadliga komponenter från tvättmedel och medicinering hinner

**TILL FÖRS
ENSKILDA
LANDSE**

**PROBLEMET ÄR I DE KOMMUNALA RENINGSVERKEN.
DESSA LIGGER ALLTID INVID ETT VATTENDRAG.
VID STORA VATTENFLÖDEN KLARAR INTE RENINGSVERKEN AV DEN
MÄNGD SOM SKALL RENAS UTAN MAN MÅSTE "BRÄDDA" –
D.V.S. SLÄPPA UT VATTEN HELT ORENAT I NÄRLIGGANDE
VATTENDRAG.**

finns dock kustnära områden där sprickor i berggrunden kan leda avloppsvattnet tämligen orenat ut i havet.

Naturvårdsverket har därför utformat förslag till säkra avloppslösningar med trekammarbrunn, fördelningsbrunn, fördelningsrör och infiltrationsbädd bestående av ett filter av makadam och grus, som skall kunna fungera även i dessa fall. Tyvärr har det blivit så, att dessa exempel på lösningar har betraktats som norm och föreskrivs även där markretention fungerar utmärkt.

FASTIGHETSÄGAREN HAR BEVISBÖRDAN

Avlopp betecknas som miljöfarlig verksamhet (liksom jordbruk, vilket visar på vilka värderingar som samhället står för). Den som bedriver miljöfarlig verksamhet är därför skyldig att vidta åtgärder, om det finns risk för människors hälsa eller skada på miljön. Problemet är att det är fastighetsägaren, som skall bevisa att det inte finns någon risk. En avloppsinspektör kan därför alltid hävda att det finns en risk och kräva åtgärd. Risk för recipient, risk för grundvatten, risk för smitta, risk för luktproblem...

Det krävs att inspektören har modet att avgöra när det inte kan finnas någon risk.

Det normala när man gör en förbättring, är att man via mätvärden före och efter en åtgärd skall kunna uppvisa att förbättringen gett ett förväntat resultat. Några sådana

brytas ner av mikrobiologiska processer innan de når vattendrag. Samtidigt som en lantbrukare kan sprida gödsel från 100 kor eller 1000 grisar på sina åkrar, så kan han få föreläggande att göra om sitt fullt fungerande avlopp för bara en familj på några få personer.

NATURLIG INFILTRATION

Merparten av avloppsanläggningar på landsbygden är förlagda till moränmark. Det är infiltrationen och växtligheten i den omgivande marken som renar, oavsett om det är en infiltrationsbädd eller naturlig infiltration i omgivande moränlager. Det

**SVAR FÖR
AVLOPP PÅ
BYGDEN**

mätningar görs inte. Den enskilde får aldrig veta om hans investering på kanske hundra tusen kronor har resulterat i mindre föroreningar nedströms närmsta bäck. I stället för att kräva vissa produkter och visst utförandesätt, så borde man fastställa vilka ämnen som skall mätas och vilka mätvärden som inte får överskridas i en viss punkt.

LÅNG RETENTIONSTID

Det är således risken att förorena grundvatten eller närmsta vattendrag, som skall bedömas. Men det är mycket svårt. Myndigheterna gör därför en uppskattning av hur mycket fosfor och kväve som avloppsvatten från en normal familj innehåller. Detta transporteras till reningsverket om man bor inne i ett samhälle och man lever därför i förvisningen att inget av dessa ämnen förorenar haven. Men när det gäller enskilda avlopp på landsbygden, så utgår myndigheterna från att "allt" till sist hamnar i haven när man gör sina påverkansberäkningar trots att enskilda avlopp har en mycket lång retentionstid innan eventuella föroreningar når något vattendrag.

Det är odiskutabelt så att en hög fosforhalt är ett problem i hav och sjöar. Samtidigt är det lika odiskutabelt att skog och hagmark i inlandet lider brist på fosfor, vilket bör beaktas.

VAD ÄR ETT LITET AVLOPP?

En annan anmärkningsvärd uppgift är definitionen av små enskilda avloppsanläggningar.

Som små avlopp anges avloppsanläggningar dimensionerade för mindre än 200 personer. Hur denna siffra används i olika beräkningar och vid riskbedömning är oklar. Det är ytterst förvånande, att man inte utgår från den vanligaste formen av enskilda avlopp på landsbygden. Den består

av en avloppsanläggning per fastighet och betjänar endast en familj om normalt max fem personer. Det vanliga, sedan barnen flyttat hemifrån, är att endast två personer använder avloppet. All beräkning av eventuell miljöbelastning måste utgå från detta antal och inte från 200. Vidare finns mängder av hus som står helt tomma eller bara används som sommatorp. Skall kraven gälla också för dessa? Ingår dessa också i föroreningsberäkningen?

HUR SKALL KRETSOPP SLUTAS?

Kretsloppstänkandet, som enligt inledningen till denna text, ursprungligen var helt självklar för människor på landsbygden, har varit mer eller mindre förbjuden i många år. Men eftersom det blivit "modernt" att diskutera kretslopp, så har det nu öppnats en möjlighet att få dispens från dessa regler och själv ta hand om sitt avlopp. Men det krävs då att näringen skall tillgodogöras i odling och helst ersätta annat jordförbättringsmedel. Att näringsämnen lika gärna borde få tillföras växande skog eller beteshagar synes inte tillåtet. För att få dispens och betraktas som kretsloppsanläggning, så skall avföring, urin och grävatten samlas i slutna tank och sedan spridas ut på en odling, som behöver 300 – 400 kvm per personekvivalent för att odlingen skall antas kunna tillgodogöra sig näringsämnen.

Vore det då inte lika rimligt, att låta det avlakade vattnet från en septitank eller trekammarbrunn översila ett gräs- eller skogsbevuxet markområde nedanför avloppsbrunnen – förutsatt att inga diken finns i närheten?

När vi diskuterar kretsloppstänkandet, så kan man samtidigt ha invändningar mot den totala omfördelning av näringsämnen, som sker. I det gamla samhället så hamnade urin och avföring geografiskt på den plats,

där växter och djur levde sina liv. I dag transporteras människans fekalier från landsbygd till städerna för att där bli avfall, som inte återförs till sitt ursprung.

BRÄDDNING – DET STORA PROBLEMET

Det stora problemet är inte små enskilda avlopp, som i regel ligger långt från vattendrag. Problemet är i stället de kommunala reningsverken, som på grund av ökad bebyggelse ofta är underdimensionerade. Dessa ligger alltid invid ett vattendrag. Dagvatten och spillvattensystem är inte alltid separerade och i samband med stora regnmängder klarar inte reningsverken av den mängd, som skall renas, utan man måste "brädda" - dvs. släppa ut vatten helt orenat i närliggande vattendrag.

Reningsverken renar avloppsvattnet från fekalier, allmänt skräp i vattnet, syreförbrukande organiska ämnen, kväve och fosfor. Reningsgraden är för mig okänd. Det finns dock ämnen som inte tas bort – t.ex. mikroplaster, läkemedelsrester och hormonstörande ämnen. Dessa ämnen torde försvinna i varje typ av markbädd.

Alla kommuner drabbas då och då av brott på avloppsledning. Dels pga. genomrostning i de äldre gjutjärnsrören, men också på grund av sättningar i marken. Detta leder till att mängder av orenat avloppsvatten läcker ut i hav och sjöar från de kustnära städerna. Omfattningen av dessa läckage är inte känd, då de är svåra att upptäcka. Men de är ett faktum, som städerna av kostnads skull helst vill dölja. Det är enklare att skylla på enskilda avlopp på landsbygden än att se sina egna brister.

ARNE GUNNARSSON
Landsbygdspartiet Oberoende

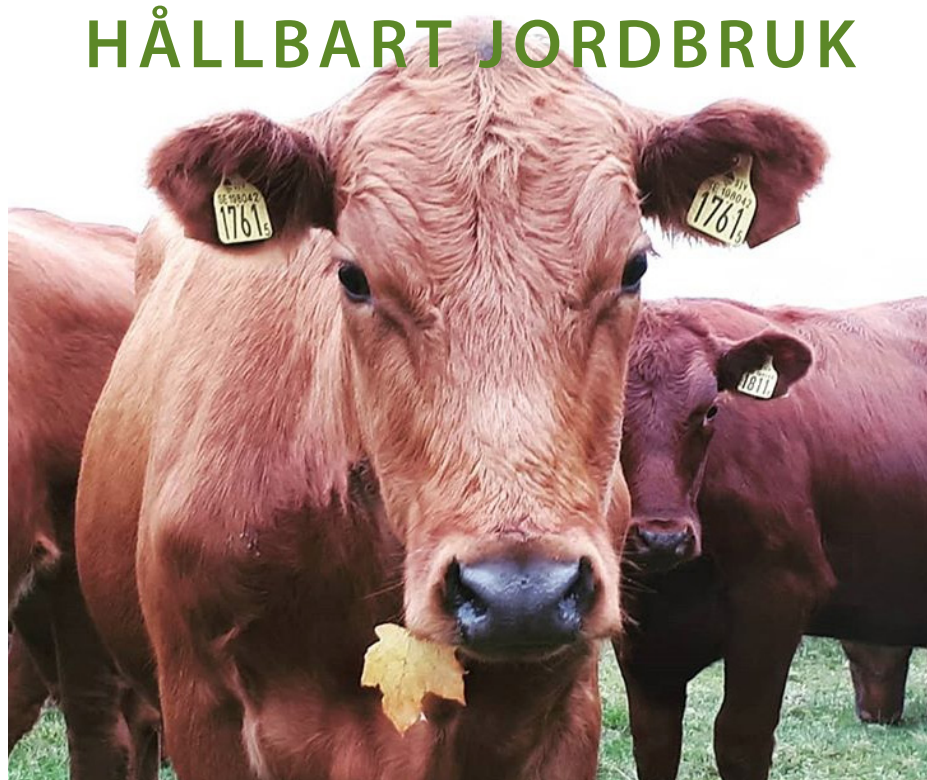
Den 7 januari besökte undertecknad den fantastiskt fina gården Magdakullan i Näshulta, Södermanland. I deras gårdsbutik med tillhörande kafe/restaurang i det gamla anrika stallet tillbringade vi en heldag där vi diskuterade gräsbetesdjur och regenerativa jordbruk. Vård för dagen var Beras International och Ekologiska Lantbrukarna. Vi fick en spännande föreläsning om regenerativt bruk enligt Allan Savory av Märta Jansdotter som driver Gröna Gårdar. Erika Olsson från Onsberga gård berättade om föreningen Exceptionell Råvara. En god lunch av gården råvaror serverades. Sedan var det dags för grupparbete för att försöka finna kanaler och lönsamhet för gräsbeteskött.

En stor fråga visade sig vara slakten. Den är dyr och krånglig. Slakt i hagen kom upp och alla var överens om att denna fråga måste vi lösa. Utifrån dagens dialog kom vi fram till att Småbrukarna, Ekologiska Lantbrukarna och Beras tillsammans ska utarbeta en strategi med våra viktigaste gemensamma ståndpunkter.

Efter fiket avslutade vi med att titta på ladugården, den gamla och för den tiden jättestora, från slutet av 1800 talet. Där finns idag 40 st rödkullor, en ras som bara hade 18 st kvar i landet för inte så länge sedan men nu finns det flera tusen. Veldig fina kor med ett fantastiskt kött som väl kvalar in som Exceptionell råvara.

ANNA SUNDBERG

GRÄSBETESKÖTT- NYA MARKNADER FÖR ETT HÅLLBART JORDBRUK

Välkommen till

**- Hantverk
från grunden!**

Öppet: Vard 9-18 • Lör 9-13
Söndagar 9-13 (juli)

 Örserum • 0390-300 35
www.hugoschark.se

Fäbodkultur och
utmarksbruk.
Betesdrift med frigående
djur i skog och fjäll.
Levande kulturarv,
Biologisk mångfald,
Lokal matproduktion -
Brukande för framtiden!

www.fabod.nu

SKÅNE

FRÖ OCH PLANTBYTAREDDAG

Den Gamles Gård, Sniberup, Hörby, söndagen den 26 maj. Tag med det du vill avyttra/byta och köp hem det du saknar blomster, grönsaker, träd, buskar mm. Om du inte har något att byta eller sälja så kom ändå. Stora möjligheter att finna något spännande. Vi börjar kl 13,00. Tag med egen fika korg.

PLOCKA MOJÄNGER HOS ESKIL

Vi träffas hos Eskil Olsson i Eljaröd intill kyrkan för att lätta på hans lager av grejor. Tag med släpkärra eller stor bil och fyll den med fynd. Grillen håller vi igång så det finns både korv och dricka. Hjärtligt välkomna den 16 juni kl 13,00-16,00

SÖRMLAND

VÅRTRÄFFAR

Fisketur på Hjälmarens den 13 maj. Båten utgår från Julita klockan 08.00. Medtag kaffekorg. Fisk som tas upp kan köpas. Anmälan senast den 6 maj

Studiebesök Kollektivet Ängsgärdet, Skebokvarn den 18 maj klockan 14-17. Anmälan senast 10 maj

Vårmarknad på Skebokvarn den 19 maj kl.12-15. Möjlighet att sälja eget

Gammeldags marknad i Malmköping den 25 maj

Gårds och trädgårdvisning Övre Hall, Helgesta den 15 juni, kl 14.00. Anmälan senast 7 juni

Håkan Nyström, tfn 070-452 72 82

DALARNA

FRAMTIDEN FÖR SMÅBRUKARNA I DALARNA - HUR VILL VI HA DET?

Vi bjuder in till två träffar för samtal om småbrukandets villkor och framtida möjligheter för hållbar utveckling i Dalarna. Vi informerar om organisationen, verksamheten och vad som är aktuellt.

- Inledning och aktuella frågor för utveckling för Småbrukarna
- Hur vill vi ha det? Vad behöver vi? Hur kan vi göra det bättre?
- Fika
- Diskussion och sammanställning av synpunkter, förslag och frågor.
- Hur kan vi arbeta vidare med småbrukandets intressefrågor i Dalarna?

Tisdag 2 april 18.30-20.30 träffas vi på Stiernhööksgymnasiet, Masvägen 15 på Tunet, Rättvik. Här får vi besök av Anders Persson, vice ordförande i Småbrukarna och Kristian Olofsson från Sveriges Fäbodbrukare.

Tisdag 9 april 18:30-20:30 på Wahlmans Café, Stora Torget, Hedemora gästas vi av Jonas Wangsten, ordförande för Småbrukarna

Anmäl ditt deltagande till Yngve Thorné, yngvethorne@gmail.com eller 070-625 96 06

Välkomna till träffarna!

SJUHÄRAD

ÅRSMÖTE

Välkomna till årsmöte för Småbrukarna i Sjuhärad. Vi träffas onsdagen den 27 mars kl. 19:00 på Strömma lantbruksskola i Sätilla. Vi bjuder på smörgåstårta. Hälsar styrelsen genom Rickard Andertun

ÖREBRO

VÅRRESA

I år går vårens resa till Åsens by utanför Gränna som vårt huvudmål. På vägen ner stannar vi till vid Grepstads Gårdsbutik mellan Motala och Skänninge för att få oss en kopp kaffe till livs. Givetvis går det bra att handla i den väl sorterade gårdsbutiken för de som vill.

Åsens by är ett kulturresevat med tre, delvis oskiftade, gårdar på totalt ca 35 ha. Reservatet bildades år 2000 och visar hur det gick till i en småländsk by i början av förra seklet. Här finns gamla husdjursraser och det odlas äldre spannmålssorter. Efter en guidad rundvandring intar vi här också lunch. Besök gärna hemsidan asensby.se

Efter besöket på Åsens by åker vi vidare mot Rudenstams Gårdsbutik & Kafé som även har bär och fruktodlingar. I butiken finns det möjlighet att handla svenska och lokala varor.

Eftermiddagsfikat intar vi vid Hästholmen straxt söder om Omberg samtidigt som vi drar vinnarna i vårt lotteri och ser eftermiddagssolen sakta gå till ro i väster

Bussen kommer att avgå från Skogstorpsskolan i Kumla (vid Lidl) kl. 08.00 och vi bör vara tillbaka vid 18.30.

Resan kostar 450:- och då ingår f.m. kaffe, lunch och guidning på Åsens by samt e.m. fika.

Anmälan, som är bindande, vill vi ha senast den 1 maj till:

Ebbe Hörman tel. 070-285 12 67, Ingvar Nordin tel. 070-576 22 01 eller Bernt-Inge Johanson tel. 070-576 19 26 som också svarar på eventuella frågor.

Varmt välkomna!

ÖSTRA SMÅLAND OCH ÖLAND

SOMMARRESA

Välkommen till en fullspäckad dag med flera intressanta gårdsbesök, god mat och trevligt sällskap den 13 juli.

Samling och fika kl. 9.15 hos Daphne och Anders, Törsbog 68 Mortorp. Ta med egen fikakorg. Kl 9.45 ska vi vara färdiga för avfärd mot Bergkvara.

Kl. 10.45 anländer vi till Stabbehyltans fårgård, Bergkvara. Oskar Olin ska berätta om hur de föder upp sina Gotlandsfår enligt Holistic management-principer. Vi får möjlighet att se hur han arbetar i praktiken ute på sin betesmark.

Kl 13.00 kommer vi till Voxtorps gård i Vassmolösa. Här äter vi lunch med lokala ekologiska ingredienser. Under tiden kommer Karin och Jonas Lundqvist att berätta om deras produktion på gården. Förutom gårdsbutik, catering och turistverksamhet brukar de ca 100 ha ekologisk åkermark där de bl.a. odlar vall, raps, korn, foderärtor, vete, råg, bruna bönor och solrosor. De har dessutom ca 28 suggor och föder upp ca 500 tillväxtgrisar.

Kl 15.30 kommer vi till Solmarka gård, också i Vassmolösa. Här får vi fika i deras underbara trädgårdskafé. Ruth och Botulf kommer att berätta om gården där de har mjölkkor, värphöns och odlar mycket grönsaker. Allt brukas biodynamiskt i ett stabilt kretslopp, där korna är en förutsättning för lönsamhet.

Kl. 17.00 – hemresa.

För mer info besök www.smabrukareoso.se eller kontakta Daphne, 0480-34035 daphne.thuvesson@telia.com

Välkommen att anmäla dig senast den 7 juli till Daphne eller Lars-Erik Jonsson, 070-3202324, catharina1jonsson@telia.com.

ODLARDAGARNA

- EN NY MÖTESPLATS FÖR DEN SMÅSKALIGA GRÖNSAKSPRODUKTIONEN

Den småskaliga grönsaksproduktionen växer snabbt. Nya försäljningskanaler som REKO-ringar och andelsjordbruk har öppnat nya möjligheter att sälja produkter direkt till kund. Samtidigt utvecklas nya odlingsmetoder med intensiv grönsaksproduktion på liten yta och etablerade leverantörer av odlingstillbehör har börjat sälja nya typer av redskap.

STORT DELTAGANDE

Få trodde nog att odlardagarna skulle locka fler än ett 50-tal deltagare när initiativet togs i facebookgruppen Småskalig grönsaksproduktion för några månader sedan. När det visade sig att hela 120 personer hade anmält sig blev nog alla förvånade. Trots många människor och en ganska liten lokal i Hammarkullen utanför Göteborg flöt hela helgen på bra och det fullspäckade programmet kunde följas väl.

Lördagen inleddes med en liten mässa med välkända leverantörer av fröer, redskap, maskiner, bevattning och förpackningsmaterial. Sedan följde ett faktsäckat föredrag av Kirsten Jensen från länsstyrelsen i Västra Götaland om biologiska bekämpningsmedel. Därefter lyssnade vi på ett panelsamtal om ekonomisk hållbarhet med Sonia Katarincek (Knalten), Maja Söderberg (Nybrukarna), Liv Ekerwald (Ås Trädgård) och Olle Olsson (Lilla Jordbruket i Bergum) som moderator. Vi fick många bra tips på hur man ökar lönsamheten men det gyllene knepet som en frågeställare efterlyste var svårare att svara på. Dagen avslutades med ett föredrag om biodiversitet i odlingen

av Elisabeth Ögren från Jordbruksverket. Med en välplanerad mångfald kan man inte bara öka pollineringen utan även minska skadejurstrycket. På kvällen åt vi en god middag på Hagabion i centrala Göteborg.

Söndagen inleddes med att vi fick ta del av Jonas Ringqvists erfarenheter av säsongsförlängning – ett ämne som verkar engagera många inte minst för att man kan sprida ut försäljningen på en större del av året.

ODLINGSYTA OCH LÖNSAMHET

Jordbruksverket informerade under eftermiddagen om hur det offentliga kan stödja småskalig odling. Här anades en viss spänning mellan de traditionella metoder som beskrivs i Jordbruksverkets rådgivningsmaterial och de nya som används inom den nya market gardening-rörelsen. När Johan Ascard pratade om odlingar på 1-2 hektar som ”mindre” väckte det reaktioner. Många odlar betydligt mindre och känner att Jordbruksverkets rådgivning inte passar dem. En undersökning som gjordes bland de deltagande odlarna visade dock att medelomsättningen ligger på ungefär 50 kr/kvadratmeter. Med tanke på lördagens samtal om ekonomisk hållbarhet borde odlingar på 1-2 hektar vara ganska rimliga trots allt. Jag tror att det är viktigt att vi nya odlare inte bara inspireras av amerikaner på Youtube utan också drar lärdom av tidigare generationers erfarenheter. Det är en odlarvåg på gång men knappast den första...

FREDRIK WANGSTEN

FETT LAGRAS UPP I KOLHYDRATERS LÅGA - FETT FÖRBRÄNNES I KOLHYDRATFRI LÅGA.

Ett slående exempel på internets förtjänst är den kostrevolution som nu skett underifrån, tvärtemot officiella kostrekommendationer. Utan någon underbyggnad drevs under lång tid villfarelsen att animaliskt mättat fett var mycket skadligt för hälsan. Istället gällde kolhydrater och vegetabiliskt fett. Inget har orsakat så mycket ohälsa världen över som detta. En kraftig ökning av hjärtinfarkt, stroke, fetma, diabetes, cancer och alzheimers. Värst drabbades ursprungsbefolkningar som under lång tid levat på just mättat animaliskt fett som huvudsaklig näringskälla.

BEHÖVER VI KOLHYDRATER?

Kolhydratintag förutsätter insulin som är inflammationsbildande och hämmar fettförbränning. Kolhydrater lagras upp som fett, ofta ojämnt fördelat i kroppen. Följden blir snar hunger igen och ökat intag. Att äta mindre har liten effekt då det sänker ämnesomsättningen och att träna mer ökar hungern.

När myndigheternas kostråd inte hjälpte tog människor saken i egna händer och ändrade kosten radikalt. I många fall blev de friska och fick markant ökad livskvalitet. Vi behöver inte en enda molekyl kolhydrater. Hjärnan och hjärtat går bra på ketoner och levern gör lagom och jämn mängd blodsocker. Nu finns också undersökningar som visar att animaliskt fett är det bästa vi kan äta. Fast här finns gradskillnader beroende på vad djuren ätit.

RÄTT SORTS OMEGA-3

Margarinepoken med härdade livsfarliga transfetter är snart till ända. Alla vegetabiliska oljor är diskvalificerade beroende på för hög kvot omega-6/omega-3, överksamt omega-3, för mycket reaktiva dubbelbindningar och förekomst av onödigt långa fettsyror. Omega-6 är ett inflammationsbildande stresshormon som måste ha ett begränsat intag. Det omega-3 som finns i vegetabiliska fetter innehåller bara 18 kolatomer i kedjan och är överksamt hos oss. Det stör enzymsystemet runt dess metabolism.

Essentiellt för oss är istället det 22 kolatomers omega-3, DHA; Dokusaheksaensära som finns i fet fisk och med en balanserad kvot omega-6/omega-3 på nära 1/1. Fettsyror med många dubbelbindningar är för reaktiva och cellers membran behöver mättat fett för att fungera bra. Långkedjiga fettsyror har dessutom svårare, till skillnad från t ex mjölkfetter att komma in i citronsyracykelns metabolism. Därav skälet till att mättat fett som triglycerider med måttligt långa kolkedjor förenade med glycerol är bästa energikällan för våra mitokondrier, kroppens kraftverk. Vegetabiliska oljor som rapsolja skadar både hjärnan och övriga kroppen.

DJUR SKALL ÄTA ARTEGET

Fettet i ägg och fläsk försämra om djuren fått foder i form av oljeväxter och spannmål. Det gäller också betesdjur som fått kraftfoder till skillnad om de enbart

fått gräs och hö. Det mest utmärkta fett jag hittat för att i liten skala göra salami är fett från Highland Cattle utfordrat på enbart gräs och hö som i analys gav 61 % oljesyra, kvot omega-6/omega-3 på 1,28 och 0,4% DPA; dokusapentaensära som kan ha samma verkan som DHA (dokusaheksaensära). Dubbelt så högt som det nötfett jag låtit analysera innan och dessa mängder eliminerar behovet av fiskfett.

I den situation som nu står för dörren med minskande tillgång till fossila insatsvaror minskar också storskalig odling av spannmål och oljeväxter. En enorm hälsovinst både för oss och för våra husdjur.

MÅNGA FLER BETESDJUR KRÄVS

Fett är energitätt och mättande. Fortfarande kommer drygt hälften av vårt fettintag från mjölkfett som är i en division för sig. Inte undra på att det är stor efterfrågan på smör. Med enbart utfodring av gräs och hö blir det ännu bättre och vid minskning av fossil energi så är har betesdjur ett övertag då de kan hållas på extensivt bete. Västra Sverige har en lång historia med ljungeten.

Mitt förslag är att vi skyndsamt arbetar för att tredubbla antalet betesdjur. Vi, landskapet, den biologiska mångfallden markbördigheten och klimatet blir vinnare på detta.

BO FALK

Jordbruksekolog och laborator

VÄLJ FÅR OCH NÖT AV KLIMATSKÄL

Många debatterar för att Sverige ska föregå med gott exempel och införa köttskatt av klimatskäl. Dessvärre är argumenten som bäst svaga och vissa direkt felaktiga, vilket tyvärr är vanligt inte bara i debatten utan också inom vetenskapen.

I de livscykelanalyser som utvärderar klimatpåverkan har forskarna inte förstått skillnaden mellan utsläpp och tillskott, vilket ger felaktiga resultat för biogent metan – metanutsläpp från kor och får är inte jämförbara med utsläpp av fossil koldioxid. Det går inte att jämställa utsläppen från svenskarnas köttkonsumtion med utsläppen från flygresorna.

För att citera forskaren Dr Michelle Cain: ”En koflock som har samma storlek med samma metanutsläpp varje år, ger samma mängd metan i atmosfären varje år. Dess bidrag till uppvärmningen är jämförbart med ett stängt kolkraftverk.” Kort sagt, noll.

VALL ÄR GYNSAMT

Växter tar upp kväve i form av nitrat ur jorden för att bilda proteiner. Denitrifierande bakterier konkurrerar med växterna om nitraten, som bakterierna under vissa förhållanden omvandlar till lustgas. Denna omvandling gynnas om kolhalten i jorden är låg, vilket är kännetecknande för konstgödslad spannmålsodling.

När mark brukas, förbrukas kolet i jorden och blir till koldioxid. Vallodling ökar däremot mängden kol i jorden och minskar därför bakteriernas lustgasproduktion.

Även om det bildas lustgas från kornas gödsel, övervägs det av att vallodlingen minskar förutsättningarna för lustgasproduktion. Det är alltså bättre för klimatet om vi odlar vall till korna, än konstgödslar grönsaker och spannmål till människor med avseende på både lustgas och koldioxid.

BÖNOR ELLER KÖTT

För att uppnå ett fossilfritt samhälle räcker det inte att de alternativa energikällorna kan leverera tillräckligt med energi, de måste också ge tillräcklig effekt – dessutom måste energin vara billig. Nu kända alternativ uppfyller inte dessa krav.

Ett fossilfritt samhälle måste därför minska inte bara energiförbrukningen utan också den effekt som krävs för att driva samhället.

Då kött är ungefär dubbelt så effektivt proteinkälla för människor som de vegetabiliska alternativen, medför det att en vegetarisk diet kräver dubbelt så mycket transporter för att uppfylla stadsbornas proteinbehov. Med andra ord ett dubbelt effektbehov. En vegetarisk diet inverkar negativt på strävan att uppnå ett fossilfritt samhälle på grund av växternas dåliga proteinkvalitet.

Genomgången visar att får- och nötkött är positivt för klimatet med avseende på lustgas och koldioxid, närmast neutralt vad gäller metan och dessutom minskar transportbehovet.

Den mest klimatsmarta proteinkällan är kött från får och nöt som lever av gräs, örter och blad med en lång betessäsong.

En sådan produktion lämpar sig inte för stordrift, djuren blir därför dyrare att

föda upp än ”klimatbovarna” uppfödda på stall med konstgödslad spannmål.

Att införa köttskatt är direkt kontraproduktivt syftet, att minska klimatpåverkan från vår mat. Men då det riktigt klimatsmarta köttet är dyrare att producera, ger det högre priset en hämmande effekt likt en köttskatt.

Det faktum att vi är med i en frihandelsunion försvårar möjligheten att få konsumenterna att välja den proteinkälla som är bäst för klimatet – dessutom anpassad till det svenska klimatet – då regelverket inte tillåter gränsskydd av klimatskäl.

Ett fossilfritt samhälle är motsatsen till ett globalt samhälle, då det globala samhället kräver tillgång till billig energi och hög tillgänglig effekt – krav som oundvikligen medför hög klimatpåverkan. Så vad väljer du, bönor eller kött?

GÖRAN RUDBERG

Nordbruk

Här kan alla medlemmar annonsera gratis. Senast den 15 maj vill vi ha din radannons inför nästa nummer.

Skicka din radannons till info@sverigesmabrukare.se eller Småbrukaren c/o Jonas Wangsten, Åshammar Prästgården, 664 91 Grums.

SÄLJES

Husvagn mm

Husvagn, defekt i tak och golv, 500:-
Cykel, Crecent 26 tum, 1000:-
Cykel, DBC, passar 10-12 åring, 300:-
Ring Anders på 073-99 96 737

Evolutionär Vårråg Fulltofta

Helkärna för malning, till bakning eller flingor. Mycket bra bakningsegenskaper. Ger smakrikt bröd

Ekologiskt odlad och KRAV-certifierad. Analyserad och fri från sjukdomar.

Rensad och packad i 25 kg säck.
Ivan Holm, Ålstorp/Dösjebro-Skåne
Ring 046-771024 eller 0702-715291

Evolutionär Vårråg Fulltofta till utsäde

Ekologiskt odlad och KRAV-certifierad. 90% grobarhet. Vattenhalt: 10,5%
Analyserad och fri från sjukdomar. 350 kg storsäck. Kan skickas med lastbil.
Ivan Holm, Ålstorp/Dösjebro-Skåne
Ring 046-771024 eller 0702-715291

Självlastarvagn

Välvårdad, Hagedorn LL
Rolf Swahn, Ödeshög
Ring 0144-32088

Lokselar och sadel

Lokselar i storlek från Shetland till Ardenner. Pris bestämmer vi tillsammans efter att respektive sele provats.

Sadeln passar fjordhäst och är i gott skick. Pris 500 kronor.

Ring Stefan på 0120-61133
Årvidaberg, Östergötland.

Bra maskiner och redskap

Hårdpress, Deutz Fahr MD32
SIP strängare 350 från 2005
Vändare Kuhn. Hydral uppfällning
Inplastare Trejon. Tar balen på marken
Hydralisk hjulharv Vamo, 4,9 m
Vält Vamo, 6,2 m

Kultivator Rögle, 4 m, 22 pinnar
Skålsvans, Kverneland, 32 tallrikar
Pendelspridare, Vickon, 700 kg

Elevator, Sparman, 12 m
Balvagnar, 2 st, 4 m fast boggie
Balvagnar, 2 st, 4 och 5 m, 2 axlar
Ventilationsfläkt med automatik
Fläktar till hötork

Såmaskiner, 1960-tal, bogserade frölåda
Hydralharvar, S och C pinnar
Veterantraktor, BM 35/36, diesel
Traktor, IH B275, diesel, lastare Kälve 600
Traktor, MF 25/30 a, diesel
Rörmjölknings, AlfaLaval, till 25 platser

Priser efter överenskommelse

George Petersson, Åslemåla - Ålem
(mellan Kalmar och Oskarshamn)
Ring 0705-42 50 77

Fotsäck från 1890-talet

Gjord i läder och fodrad med ylletyg.
80x125 cm. Pris 600:-

Elon Andersson, Särna
Ring 0253-101 55 eller 070-330 36 70

KRAV-certifierad matpotatis

olika sorter, Sava, Connect, 10kg 120kr, 25kg 250kr.

Torbjörn Ohlsson Önnestad/Ullstorp
Skåne, 076-814 90 47

Stora smågrisar

Flerraskorsningar härdiga och lämpliga till ute eller inne liv. Mycket bra som kelgrisar också. Styckevis eller i grupp för vidare uppfödning 700kr/st. Även hel eller ½ gris styckad och klar för frysen. Slaktade på kontrollslakteri 40kr/kg.

Anders Söberg Vollsjö/Bjälkhult Skåne
0706-706 752.

UTHYRES

Rum på lantgård

Rum i äldre hus på på Tjörn.
Andra våningen. 1200:- / månad + ström.
Ring Anders på 073-99 96 737

SÖKES

Medhjälpare på gård på Tjörn

Jobb med ved mm. Anders 073-99 96 737

KÖPES

Begagnad flishugg

Rolf Andersson, Gränna, 073-051 06 14.

**STORT TACK
FÖR ALLA GÅVOR SOM
GES TILL FÖRBUNDET**

GÅVOR TILL FÖRBUNDET

Adolfson Max	Kristdala	100
Anderberg Ingeman	Bjärred	400
Andersson Gerhard	Alingsås	100
Andersson K-J	Skara	300
Bertilsson Ingmar	Hyssna	100
Billefält Roger	Vallentuna	100
Carlsson Britta	Kalv	50
Dahlén Agnes	Värnamo	200
Fredriksson Aili	Fliseryd	200
Fredriksson Sixten	Öxnevala	50
Fritzell Stig	Uddevalla	100
Gustafsson Anna	Forserum	100
Hedberg Suzanne	Stockholm	600
Hellstrand Lars	Säffle	100
Håkansson Monica	Rockneby	100
Håkansson Sonny	Herrljunga	100
Högberg Carina	Växjö	100
Isaksson Signar	Luleå	100
Johansson B-I	Kumla	100
Johansson Bertil	Gunnebo	100
Johansson Eije	Sävsjö	100
Johansson Håkan	Säffle	100
Johansson Jörgen	Herrljunga	200
Jönsson Gurli	Löberöd	50
Jönsson Sigurd	Vellinge	100
Jönsson Stefan	Holmsjö	100
Karlsson Birger	Tidaholm	200
Klein Martin	Vargön	100
Kornell Egon	Hjo	200
Lindkvist Marianne	Järfälla	100

Lundahl Birgitta	Lund	200
Magnusson Rolf	Sunne	100
Nilsson Curt	Marieholm	50
Nilsson Evert	Torsås	100
Nilsson Helge	Vinslöv	200
Nilsson Kjell-Åke	Hjärnarp	120
Nordin Bo	Backe	200
Olsson Göran	Ed	100
Olsson Lasse	Svedala	150
Olsson Lennart	Vedevåg	600
Olsson Pål Axel	Hässleholm	500
Olsson Rolf	Sparreholm	500
Olsson Rolf	Östersund	100
Persson Sven	Harlösa	100
Pettersson Bengt	Falköping	300
Risberg Ronny	Hörby	100
Rosenqvist Anders	Mjölby	200
Runn Ulla	Vretstorp	100
Salomonsson Kurt	Stockaryd	100
Sandell Arne	Färgelanda	100
Sandell Sonja	Tierp	100
Sundberg Lage	Näsåker	50
Svedelius Ruzena	Härslöv	100
Svensson Bo	Simlångsd.	100
Svensson Ingvar	Lammhult	100
Svensson Mikael	Långaryd	20
Svensson Rune	Älmhult	100
Söberg Anders	Vollsjö	100
Söderquist S-Å	Fjugesta	100
Turesson Lennart	Hyssna	100
Wahlgren Elisabet	Järfälla	250
Werner Per	Västra Torup	100

GÅVOR TILL EGEN AVDELNING

Adolfson Max	Kristdala	100
Andersson B-M	Sävsjö	100
Andersson Inga	Gullspång	100

Dahlén Agnes	Värnamo	100
Gulass Karl-Erik	Habo	100
Hansson Per	Norråla	100
Jeppsson Hans	Hörby	100
Johansson Mats	Färila	100
Jönsson Gurli	Löberöd	100
Lindgren Göte	Söderköping	100
Ohlsson Torbjörn	Önnestad	100
Olsson Lasse	Svedala	150
Olsson Pål Axel	Hässleholm	500
Sixtensson A-M	Moheda	100
Swahn Rolf	Ödeshög	100
Svensson Ingvar	Lammhult	100
Söberg Anders	Vollsjö	100
Thorslund Stefan	Åtvidaberg	300
Turesson Lennart	Hyssna	100
Zackrisson Ingrid	Tostared	100
Åkesson Philippa	Lomma	100

Vill du delta i
bevarandet av våra
utrottningshotade
allmogekor?

Föreningen Allmogekon
Krister Korteback
0521 316 60
allmogekon@swipnet.se

VAD ÄR VISPGRÄDDE?

Det är en fråga som borde vara väldigt enkel att besvara. Grädde skummas av från mjölken och blir en s.k. vattenemulsion med en fetthalt på minst 40 %. Sådan grädde kallas vispgrädde tack vare de stora fettdropparnas förmåga att binda luft till ett hållfast skum. Det är just denna standardiserade vispgrädde som vi sedan många år är vana att köpa. Andra varianter av grädde har dock funnits parallellt som tex kaffegrädde och matlagingsgrädde. Det som har hänt på senare är att just vispgrädde börjar "spädas ut". Först kom vispgrädde med 36% fetthalt. För att den skall gå bra att vispa tillsätts ett kontroversiellt förtjockningsmedel som heter Karragena.

Nu har Arla tagit vispgrädden ett steg lägre och infört 30-procentig. Tillverkad i Tyskland för den svenska marknaden och till halva priset mot riktig vispgrädde.

"I brist på tysk råvara kan vi ta råvara från andra europeiska länder."

VARFÖR TÄNKER DE INTE EFTER FÖRE?

I stort sett alla företag vill sälja mer och även göra en högre vinst. Detta gäller så klart även inom livsmedelssektorn. Om man då också vill "ligga i framkant" så är det lätt att man hakar på olika samhällstrender. Problemet med det är ofta att man inte alls ligger i framkant. För att göra det måste man själv initiera trenden.

Problemet med att inte vara först på bollen är att man måste jaga. Då är det lätt att inte göra en riktig konsekvensanalys av sina beslut vilket man senare får ångra.

Det här är något som drabbade ICA och Axfood. I sin iver att va en del av den veganska trenden så ville båda företagen vara huvudpartners till mässan Vegovision. Inget fel att visa upp att de som ledande detalhandelsföretag inom livsmedel har ett bra utbud för veganer. Det de dock inte reflekterade över var att Vegovision arrangeras av organisationen Djurens Rätt som menar att djur inte är mat och och att jordbruket därför inte skall hålla tamdjur för humankonsumtion.

Tyvärr arbetar Djurens Rätt och liknande organisationer inte helt enligt lagen vilket Göteborgs-Posten gjorde en stor reportageserie om tidigare i år. Här kunde

man visa att djurrättsförespråkarna också är en del av de dödshot, trakasserier och våld som har drabbat bönder och deras djur.

När detta blev tydligt för ICA och Axfood, främst genom sociala medier, så valde de att hoppa av vegomässan eftersom de insåg att de förlorar fler kunder än de vinner på sitt deltagande. Kanske kunde de ha insett detta tidigare...

Ett annat företag som också borde ha tänkt efter före är hamburgerkedjan MAX. De har byggt sin framgång på att endast servera svenskt kött. För någon vecka sedan lanserade de sin veganmärkning. Bakom kriterierna för denna står, just det, Djurens Rätt. Alltså den organisation som i sina stadgar skriver: *Inga djur ska användas för livsmedelsproduktion. Animaliska produkter ska fasas ut.*

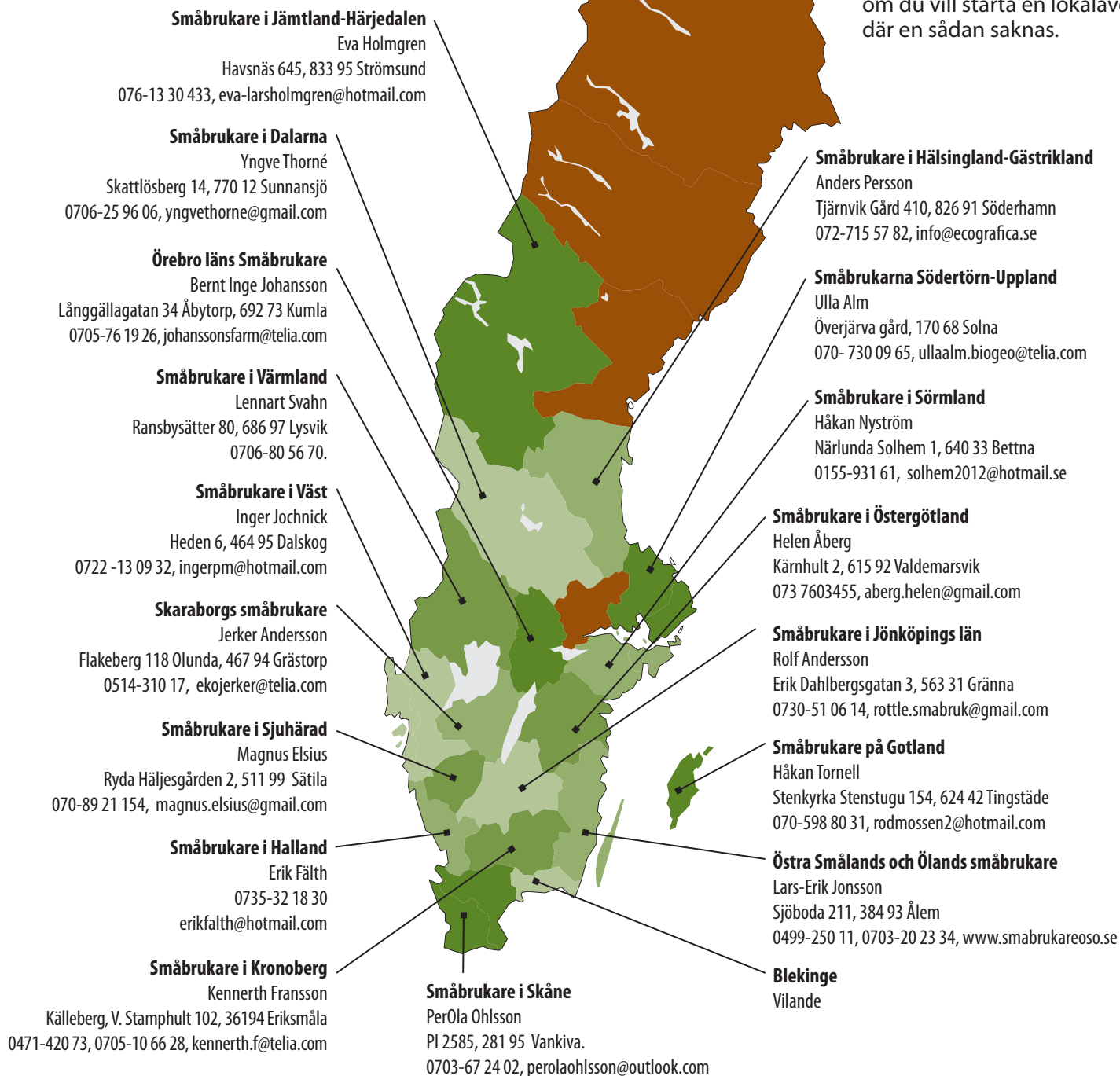
Det gick endast några dagar innan protesterna på sociala medier blev så starka att MAX kände sig manade att säga upp samarbetet med Djurens rätt.

Som marknadsförare undrar jag hur så stora företag inte kan inse konsekvenserna av sina beslut.

JONAS WANGSTEN

LOKALAVDELNINGAR

I lokalavdelningarna hittar du dina närmaste småbrukarvänner. Välkommen att kontakta förbundet om du vill starta en lokalavdelning där en sådan saknas.

POSTTIDNING B

Småbrukaren
c/o Lena Larson
Estenstorp 5
571 69 Malmback

WILSSONS AB

BOKFÖRINGSBYRÅ I SKARA

Vi hjälper till med:

Bokföring
Bolagsbildningar
Deklarationer
Bouppteckningar
Bodelningar
Testamenten
Bokslut
Likvidationer
Skattefrågor
Arvskiften
Årsredovisningar
Äktenskapsförord

Gunnar Wilssons
Telefon: 0511-161 65
Fax: 0511 -161 66
Adress: Parkgatan 8, 532 32 Skara
Epost: wilssonsbokforingsbyra@telia.com

SAMAP

Hushållssädeskvarnar

Mal färskt fullkornsmjöl
av bl.a. vete och råg

- malt på naturstenar
- mycket tystgående
- inget bortsiktat
- fullt hälsovärde

Ring så
berättar
vi mera!

ORBIO AB • tel: 08-767 08 85 • www.orbio.se

INOMGÅRDSMEKANISERING

Tillverkning och försäljning

- Stallinredning för nöt, får och gris
- Hästboxar i standardutförande och specialtillverkning
- Utgödslingssystem
- Ventilationsutrustningar
- Vattensystem, koppar och ventiler
- Rör, rördelar, slang och pumpar
- Stort järn- och plåtsortiment
- Försäljning av betongbyggvaror, spalt och gummimattor
- Stort tillbehörsortiment i lager

Ring eller besök oss!

SIKO® AB

273 98 SMEDSTORP • 0414-51300
info@smisthorp.com www.smisthorp.com